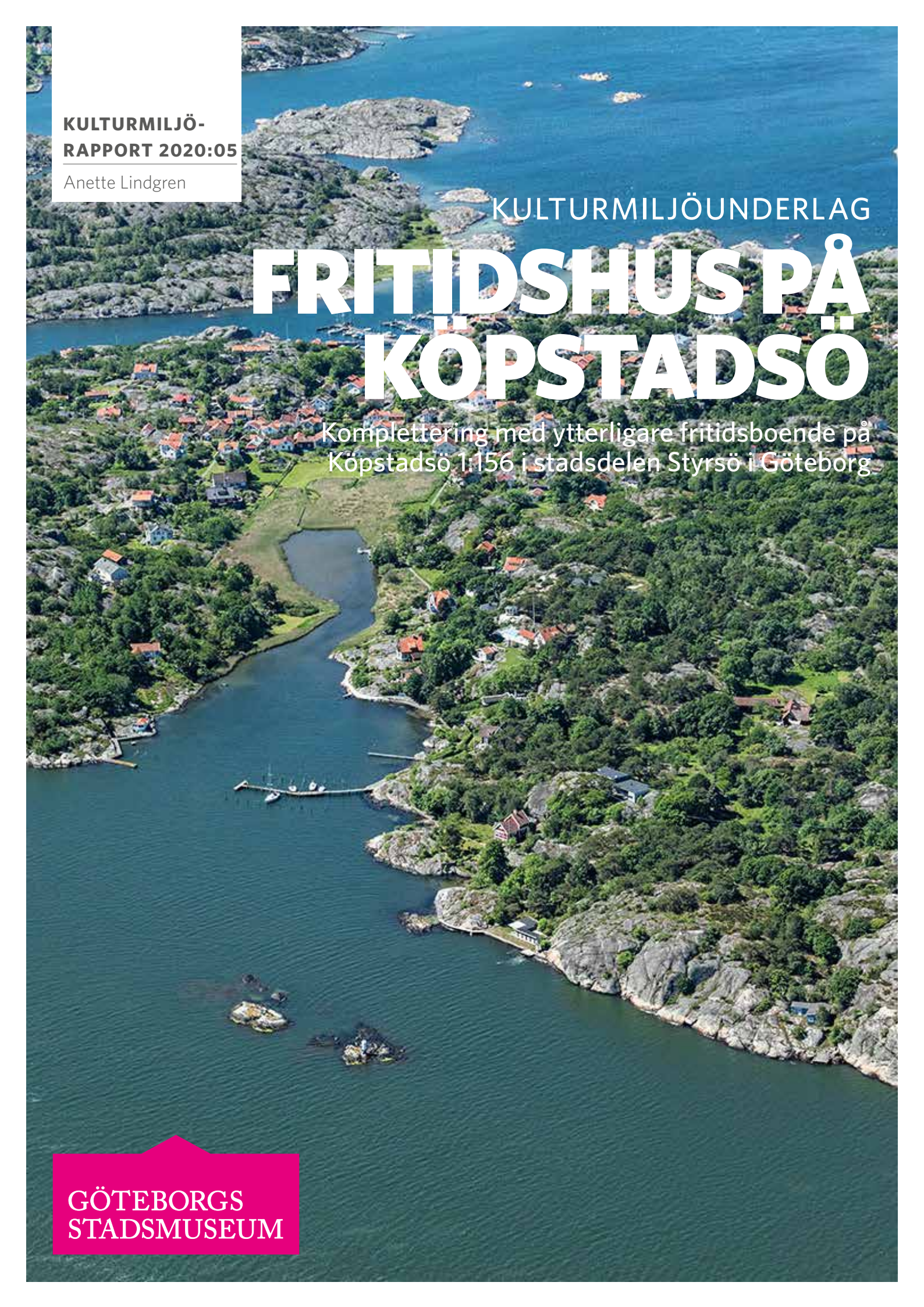

**KULTURMILJÖ-
RAPPORT 2020:05**

Anette Lindgren

KULTURMILJÖUNDERLAG

FRITIDSHUS PÅ KÖPSTADSÖ

Komplettering med ytterligare fritidsboende på
Köpstadsö 1:156 i stadsdelen Styrso i Göteborg

**GÖTEBORGS
STADSMUSEUM**

KULTURMILJÖUNDERLAG: FRITIDSHUS PÅ KÖPSTADSÖ

September 2020

Kulturmiljörapport 2020:05

Beställarens dnr 0353/98 (detaljplanen)

samt 0589/20 (rapportbeställningen)

Kulturförvaltningens dnr 0656/20

Beställare: Stadsbyggnadskontoret i Göteborg

Västra Götalands län, Göteborgs stad

Text och research: Anette Lindgren

Foto: Göteborgs stadsmuseums arkiv och författaren, där annan fotograf ej anges.

Kartor och stadsplaner: Stadsbyggnadskontoret och lantmäteriet

Omslag: Flygbild över Köpstadsö mot väster, 2017_Aasperö-Köpstadsö_NO_7533, ur Go:kart

The logo for Göteborgs Stadsmuseum is a magenta rectangle with a white mountain-like shape at the top. Inside the rectangle, the words "GÖTEBORGS" and "STADSMUSEUM" are written in white, uppercase, sans-serif font, stacked vertically.

GÖTEBORGS
STADSMUSEUM

Göteborgs Stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

stadsmuseum@kultur.goteborg.se

KULTURMILJÖUNDERLAG

FRITIDSHUS PÅ KÖPSTADSÖ

Komplettering med ytterligare fritidsboende på
Köpstadsö 1:156 i stadsdelen Styrso i Göteborg

INNEHÅLL

Inledning

Bakgrund	7
Uppdrag	7
Syfte	7
Rapportens upplägg	7
Kommentarer	8

Historisk framväxt

Historik - Köpstadsö	11
Badortsliv under sent 1800-tal	13
Sommarliv i södra skärgården	13
Trädplantering och promenadvägar	15
Tennisbanan och Smutten	15
Efterkrigstiden	15
Historik - Köpstadsö 1:156	17

Nulägesbeskrivning

Läsanvisningar för kapitlets texter	21
Trädgårdsanläggningen "Paradiset"	23
Område A, "Köksträdgården"	25
Område A, "Dammen" med mera	27
F.d. ladugården, byggnad A1	29
F.d. ladan, byggnad A2	31
Fritidshus, byggnad A3	33

Område B, "Ängen" med mera	35
Fritidshuset på berget, byggnad B1	37
F.d. militärbyggnad, byggnad B2	39
Område C, del av "Fruktträdgården"	41
Fribergers fritidshus, byggnad C1	43
Område D, "Trädgården"	45
Område D, "Fruktträdgården"	47
Sommarvillan Gläntan, byggnad D1	49
Badhuset, gemensam	51

Kulturhistoriska förutsättningar

Medskick till detaljplan	55
Sammanhang mellan byggnader	59
Blickfång, vyer och fronter	61
Goda exempel	63

Källor

Bildbilaga

Tre portar in till trädgårds-
anläggningen "Paradiset"

INLEDNING

Bakgrund

Kulturmiljöunderlaget för Köpstadsö 1:156 är beställt av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg och utfört av Göteborgs stadsmuseum under hösten 2020.

Behovet av ett kulturmiljöunderlag har uppkommit då Stadsbyggnadskontoret nu har återupptagit arbetet med en detaljplan för fritidshusbebyggelse på nordöstra Köpstadsö, även kallat Kössö. Planområdet berör del av fastigheten Köpstadsö 1:156. Fastighetsägarna önskar komplettera den stora fastigheten med fler fritidshus samt även stycka fastigheten i flera för att enklare hantera underhållsfrågor separat.

Stadsbyggnadskontorets bedömning är att kulturmiljöfrågorna tillsammans med strandskyddet är huvudfrågor och avgörande för lämplighetsbedömningen i planarbetet

Uppdrag

Kulturmiljöutredningen ska beskriva de värden som finns i den befintliga anläggningen och utifrån detta peka ut de ytor där komplettering med ny bebyggelse är olämpligt.

Utredningen ska också ge förslag på var man kan behöva skydds- och varsamhetsbestämmelser för den befintliga miljön, samt riktlinjer för utformningsbestämmelser för det tillkommande.

Underlaget ska vara operativt användbart och lättillgängligt.

Syfte

Syftet med kulturmiljöunderlaget är att klargöra var området kan kompletteras med ny bebyggelse samt hur befintliga bör regleras. Utredningen ska ge en analys av värdeelementen idag och regleringsförslag för att minimera inverkan på kulturmiljön.

Rapportens upplägg

Kulturmiljöunderlaget är upplagt i tre huvudsakliga block:

1. Historisk framväxt.

Tillbakablickande del. Avsnittet ska synliggöra områdets fysiska utveckling. Kartor, texter, arkivbilder och flygbilder är aktuellt material. I och med att planerna gick ganska långt i det förra skedet så finns mycket historiska beskrivande texter redan sammanställda.

2. Nulägesanalys.

Avsnittet beskriver undersökningsområdets viktigaste värdebärande objekt, alltså byggnader och trädgårdsanläggningens olika delar.

Det samlar utgångspunkter för en eventuell framtida utveckling av området, så att det kan ske med varsamhet om existerande värden och kvaliteter.

3. Kulturhistoriska förutsättningar.

Framåtsyftande del, analys. Ordet "förutsättningar" ska läsas både som inspiration och hänsynskrav.

Den huvudsakliga frågan som detta kulturmiljöunderlag ska svara på är var i miljön det är olämpligt med kompletteringar ur ett kulturmiljöperspektiv, och vilka aspekter som behöver tas hänsyn till när man prövar andra platser. Här ligger fokus i arbetet.

Analysen bygger på de två tidigare avsnitten, historik och nulägesanalys, samt redovisar viktiga vyer, stråk och samband som påverkar helheten.

Kommentarer

Bildbilaga

I bildbilagan finns ytterligare historiska bilder, ritningar, kartor, artiklar och annat som kan vara av intresse.

Saknat arkivmaterial

Styrsö var en egen kommun fram till 1974, då den uppgick i Göteborgs kommun. Det är inte alla handlingar som upprättats innan dess som är tillgängliga i stadens arkiv.

Nybyggnadsritningar för den första sommarvillan, ladugården och parkanläggningen saknas bland annat. Även ritningarna för sommarstugan på berget från 1953.

Fastigheten har bytt benämning åtminstone ett par gånger som det ser ut. Fastighetsrapporten hänvisar bakåt till två fastigheter, Köpstadsö 1:101 och Köpstadsö 1:3. Där finns ingen information i bygglovsdatabasen. Däremot finns en del information på Köpstadsö 1:39, ritningar på ändring av ladugård (1948), nybyggnadsritningar och tillbyggnadsritningar för Fribergers fritidshus (1960, 1977) och tillbyggnad av badhus (1965).

På Köpstadsö 1:36, en grannfastighet, hänvisas till ett dokument som heter "*Karta över alla ägor till 1/32 mantal Köpstadsö litt. Fb*" av Askims Härads ägodelningsrätt. Denna karta finns inte tillgänglig.

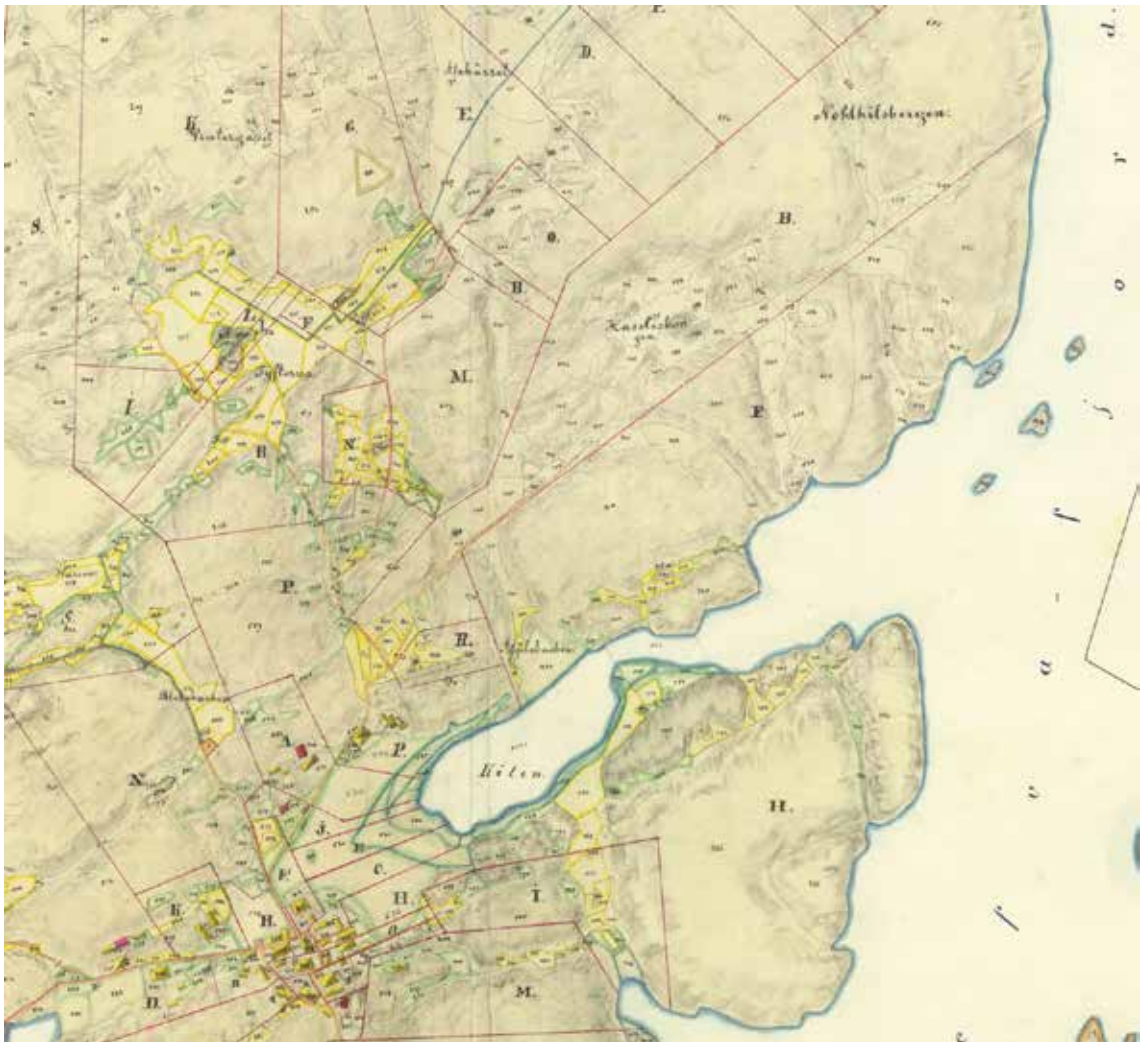

Miljöbilder, tre vyer från
bykärnan, sept. 2020.

Till höger en karta från 1781 som visar hamnläget i skydd mellan Mosskullen och Köpstadsö, byn som låg samlad i skyddat läge vid odlingsmarken, och viken som senare kalls "Lugnet". Kartan finns i större format i bildbilagan om man vill titta närmare.

Nedan ett utsnitt en karta från 1883, som visar undersökningområdet mer inzoomat. Byn ligger i nedre vänstra hörnet. Området som skulle komma att bebyggas med sommarvillor, norr om viken "Kilen", är ännu obebyggt. I sänkorna på området står det "Äpplebacken", "Hassleskogen", "Nohlkilsbergen" vilket berättar om platsernas karaktär.

HISTORISK FRAMVÄXT

Historik – Köpstadsö

Huvudnäringen på Köpstadsö har så långt tillbaka vi känner till och fram till 1920-talet varit sjöfart i kombination med jordbruk och invånarna har bl a varit skeppare, sjömän eller lotsar.

Sundet mellan Köpstadsö och Stora Mosskullen har sedan lång tid tillbaka utnyttjats som hamnplats. Den goda naturhamnen blev en av förutsättningarna för bosättning på ön. Innanför hamnen ligger en dalgång som har utnyttjats för jordbruk. På 1650-talet bodde sex familjer på ön, varav några bildade skutelag.

Bebyggelsen var i slutet av 1700-talet koncentrerad till en byklunga i anslutning till jordbruksmarken. Där är dalgången bred och väl skyddad västerifrån. De flesta av bostadshusen, ladugårdarna och uthusen låg i en tät klunga. Allmänna standplatser låg på klipporna vid sundet i sydväst. Stigar ledde dels fram till dessa platser, dels mot utmarkerna i nordväst. En bro ledde över viken i öster.

Byn utökades med ett fåtal hus under början av 1800-talet, vilket framgår av kartan från 1840-talet, på motstående sida. Några gårdar låg utanför byn längs dalgångens norra sida. Dåtidens byggnader var främst låga dubbel- och enkelhus och små uthus. Senare tillkom dubbelhus med "snickarglädje".

I slutet av 1800-talet började sommargäster att komma till ön och en ångbåtsbrygga uppfördes på öns östra sida. På dalsluttningarna norr och söder om den gamla byn och på Sörön tillkom stora dubbelhus med höga sockelvåningar och glasverandor. De fick en friare placering än de äldre husen och en omgivning av gräsmattor och fruktträd samt utsikt över den näraliggande naturen.

I början av 1900-talet byggdes också sommarvillor med nationalromantiska drag längs stranden av viken i öster. Dessa villor ligger högt på utskjutande klipphyllor omgivna av terrasser, solaltaner och trädgårdsanläggningar, som tillvaratagit det ursprungliga berglandskapets dramatik. Privata båtbyggare i viken kompletterar sommarmiljön.

Från 1940-talet övertog sommargäster också flera gårdar i byområdet. Några av de äldre husen har byggts om men miljön är i huvudsak bevarad.

TILL GÖTEBORGS OMGIFNINGAR.

Ångslupstrafiken
till *Skärgården* och *Nya Varfvet*.
Hvardagarne:

Från och med Lördagen den 15 Maj tillsvidare afgår ångslup:

från staden till Stjernvik	kl. 5,30 e. m.;
" " " Långedrag	kl. 9,30 f. m., 1,15, 5, 20 e. m.;
" " " Elfsborg	kl. 1,15, 5,20 e. m.;
" " " Nya Varfvet	kl. 7,30 f. m., 5, 7,30 e. m.;
" Stjernvik till staden	kl. 8,15 e. m.;
" Långedrag " " "	8, 11 f. m., 3,15, 9 e. m.;
" Elfsborg " " "	3,25, 9,10 e. m.;
" Nya Varfvet " " "	7,55 f. m., 5,25, 7,55 e. m.;
" staden till Brännö	hvarje dag kl. 5,20 e. m.;
" Brännö " staden " " "	" 7 " "

Desutom afgår extrabåt hvar Onsdag och Lördag kl. 7 f. m. från Brännö till staden, anlöpande Styrnö-Tänge, Bratten och Köpstadsö, hvilka platser desutom alla dagar anlöpas å Stjernviksturena.

Gods fär endast å följande Långedragsturer medtagas:

Utgående	kl. 9,30 f. m., 1,15 e. m.;
Ingående	" 11 " 3,15 "

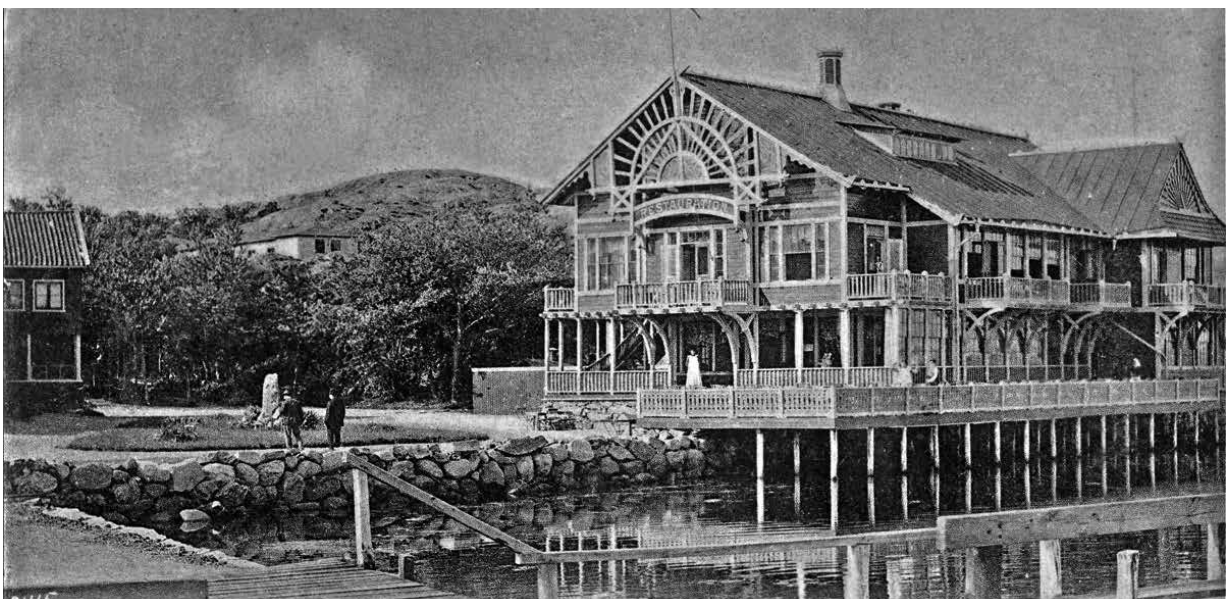
Å dessa godsturer är priset nedsatt till 25 öre för enkel tur till Långedrag och Elfsborg.

[5621]

Till vänster: Tre foton från sekelskiftet 1900. Den översta visar Lugnet från väster, med byns östligaste bebyggelse. Den mittersta är en vy över byn, den nedre visar det nya societetshuset Smutten.

Ovan: Tidtabell för skärgårdstrafiken 1875 med Göteborgs Nya Ångslupsbolag. (Annons ur GHT 19/5 1875)

Nedan: Stjernvik på Vargö är ett exempel på vilka påkostade anläggningar som uppfördes för sommargästerna.

Badortsliv under sent 1800-tal

Livet vid havet ansågs hälsobefrämjande. Salta bad och frisk luft var hälsokuren på modet under 1800-talet. "Societetshus", platser för samvaro på badorterna, var först högst exklusiva men blev mer tillgängliga närmre sekelskiftet.

Intresset för att tillbringa somrarna vid havet växte fram under 1800-talet. Det började med specifika badortsanläggningar, det vill säga badhotell med olika former av badbehandlingar. De fanns till exempel på Marstrand, Särö och Gustafsberg och var först societetens sommarnöjen. Även kungligheter besökte anläggningarna.

Från sent 1800-tal började badliv att blomstra även utanför badorterna. Det blev en mindre exklusiv sysselsättning men ännu runt sekelskiftet 1900 var det bättre bemedlade familjer som hyrde in sig som badgäster längs västkusten.

Man bodde i allmänhet i uthyrningsrum på orten. Att bo enklare än vanligt sågs som en viktig del av badortstillvaron. Med tiden, framförallt in på 1900-talet, började badgäster uppföra egna hus. Ofta byggde badgästerna nya sommarvillor, men så småningom köpte de också befintliga hus på orten. Under 1900-talets lopp har ett eget sommarhus vid Bohuskusten blivit något mycket eftertraktat.

Sommargäster i Styrso by år 1900.

Sommarliv i södra skärgården

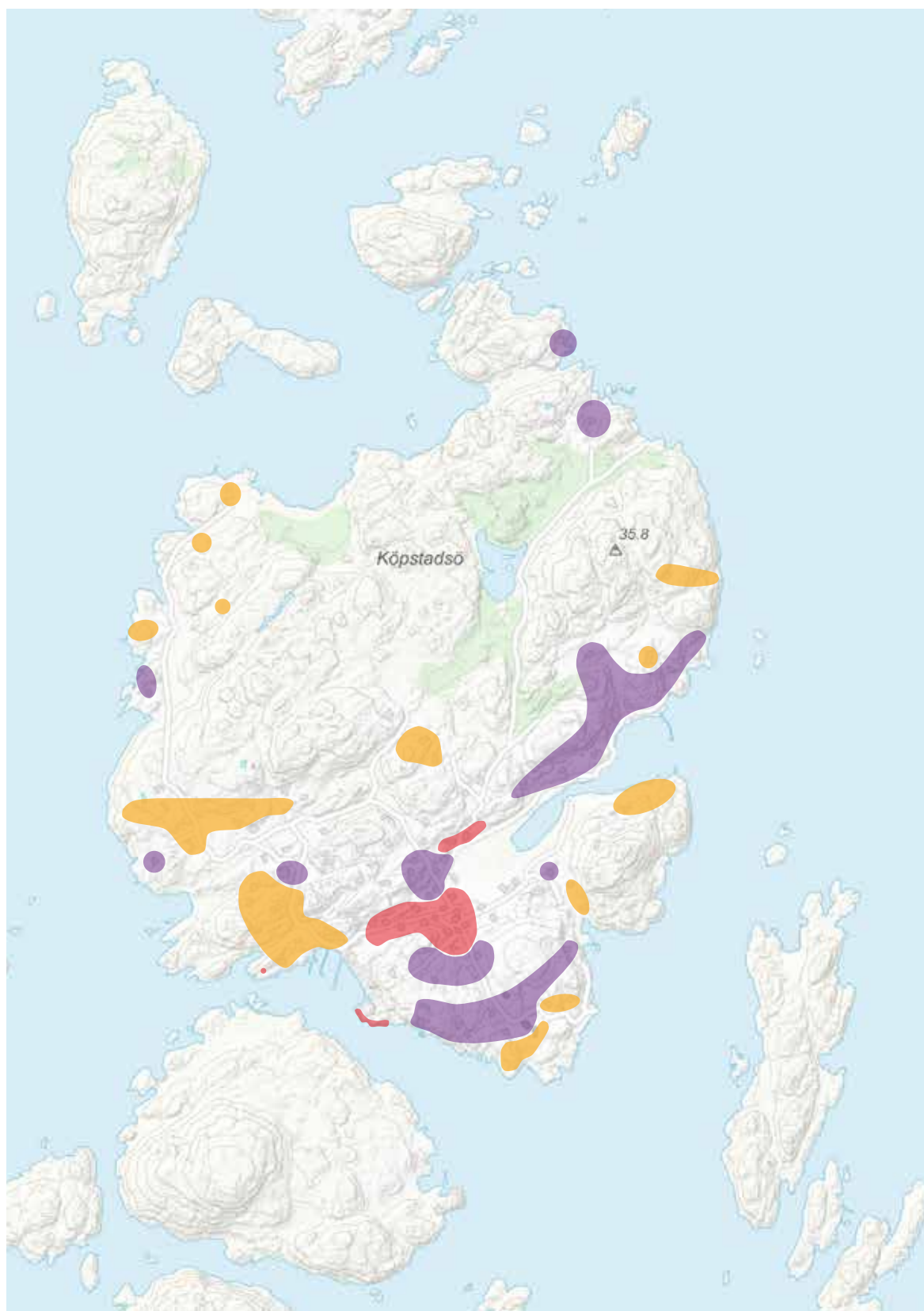
Med ångbåtstrafiken blev skärgården tillgänglig för badgäster. Först hyrde man in sig hos öbor, senare började de bättre bemedlade besökarna att bygga egna sommarvillor på öarna. Det blev ett nytt inslag i skärgården.

I samband med att badortslivet tog fart på Styrso Bratten på 1850-talet, uppfördes ett kustsanatorium. Badortsrörelsen spred sig och Vargö följde snart efter. 1867 öppnades den första ångbåtslinjen från Göteborgs centrum till badorterna på öarna – ett första steg i att koppla samman staden med öarna.

År 1872 började Göteborgs Nya Ångslupsbolag köra regelbunden trafik på Långedrag, Köpstadsö, Styrso och Stjärnvik. På Styrso byggdes ett värds- hus nära ångbåtsbryggan och ön blev populär som rekreationssort. På Köpstadsö började man hyra sommarnöje kring 1880. Kössö var en prydlig ö med stora hus och utan för mycket "påträngande fiskluk" vilket kunde vara ett hinder för att locka badgäster till de utpräglade fiskesamhällen.

Många öbor byggde småhus på tomten så att de kunde hyra ut hela bostadshuset på sommaren. Det fanns också varianter där de bofasta hade sommarlägenhet i husets källare, eller i en sjöbod eller uthus.

Omkring 1910 började överklassen överge de förnåma havskurorterna i Bohuslän för turistresor utomlands eller vistelse i egen sommarvilla. På Styrso och Köpstadsö och längs kusten söder om Göteborg byggdes stora sommarvillor. Med dem kom också de större trädgårdsanläggningarna. I den gamla bykärnan låg husen tätt och odlingsmark användes för matproduktion. De nya sommarvillorna låg omgivna av stora trädgårdar, med gräsmattor och planteringar för lust och rekreation.

Bilden visar tre tidsskikt i bebyggelsen, rött är byn, lila är sommarvillor plus en liten utbyggnad av byn. Längs Lugnet, vid färjeläget, lite runt byn, några vikar i norr och väster, och societetshuset Smutten. Gult är bebyggelse fram till 1974, fritidshus och lite permanentboende.

Trädplantering och promenadvägar

På Styrös, som ju var en mer utpräglad badortsö, bildades "sällskapet Arbores" år 1886. Dess syfte var att "anlägga och underhålla skogs- och parkplanteringar, vägar, promenader och vattenbrunnar samt vad i övrigt kunde vara till nytta och trevnad för ön". Nödvändig jord fraktades ut till det kala Styrös och man planterade träd och växter på olika platser. Sällskapet "Kössö vänner" startades 1895 med samma syfte som Arbores. Trädplanteringar och promenadvägar stod på föreningens listor.

Tennisbanan och Smutten

År 1900 stod Köpstadsös eget lilla societetshus Smutten klart. Kössö vänner byggde fest- och teaterlokalen. Där tennisbanan är idag dikades marken ut, fylldes igen och belades med ett brädgolv. Där hölls både danser och spelades tennis. En riktig tennisbana stod klar på 1920-talet.

Efterkrigstiden

I slutet av 1930-talet slog semesterlagstiftningen igenom och intresset för sommarboende ökade kraftigt på Styrös, Brännö och Köpstadsö. Motorbåtsföreningar och fackklubbar arrenderade eller köpte öar som blev hela föreningsöar med ett intensivt sommarliv – Stora Förö, Kårholmen, Sjumansholmen och Knarrholmen.

Under andra världskriget byggdes luftvärnsställningar och kustbefästningar i skärgården. En stor del av skärgården blev militärt skyddsområde, dit utlänningar inte fick tillträde. Skyddsområdet öppnades först 1997.

På 1960-talet infördes 5-dagarsvecka och längre semester. Efterfrågan på fritidshus växte. Områden med ganska glest liggande "sportstugor" växte upp i utkanten på nästan alla kustorter. I samhällen som avfolkades såldes de gamla husen till sommargäster.

Antalet fritidsbåtar ökade starkt under 1970-talet. Bohusläns kust och skärgård blev ett mycket omtyckt rekreationsområde för båtfolket. De gamla fiskehamnarna men även nya fritidshamnar fylldes med småbåtar.

År 1974 inkorporerades Styrös kommun i Göteborgs Stad. Antalet helårsboende har ökat långsamt och båttrafiken utvecklats kraftigt. Allt fler pendlar till Göteborgs centralare delar, samtidigt som allt fler söker sig ut i skärgården för bad och rekreation.

Gunnar Tellander i motorkryssaren Gladan år 1917. I bakgrunden syns grannvillan som ligger sydväst om undersökningsområdet. Foto från Tellanderska släktföreningen CC

Familjen Tellander framför "Gläntan", bild ur "Köpstadsö - badgästön" av Claes Hugo.

Historik - Köpstadsö 1:156

Platsen

Området nordost om byn bestod till stor del av berg i dagen, men de små dalgångarna som finns på och runt Köpstadsö 1:156 har på 1883 års karta (se sid 10 samt bilagan) namn som "Äpplebacken", Hassleskogen" (där trädgården nu är) och "Alekräret", vilket ger en vink om vilka platser det var, och hur de användes.

Sommarvillor i "Lugnet"

Kring sekelskiftet 1900 köpte en byggmästare Olof Zell mark i området "Lugnet", vid viken som går in på Kössös östra sida. Han uppförde sedan flera av de stora sommarvillorna där på spekulation. Det fanns också planer på en större badanläggning, men den kom inte till utförande.

En av de första köparna var Gunnar Tellander, som köpte villan "Gläntan" år 1913. Huset byggdes 1903 men var inte till belåtenhet och första året hyrde familjen den lite äldre villan "Glimten" medan "Gläntan" byggdes om.

Parken anläggs 1915

Tellander var ingenjör, uppfinnare och industriman. Familjen Tellander hade en stor våning i Vasastaden i Göteborg, och ägde även Klarebergs Gård på Hisingen. När man beslutade att anlägga en park vid sommarhuset hämtades 30 prämar med jord från gården på Hisingen och lades på tomten på Köpstadsö. Murar uppfördes för att skapa vindskydd och ett gynnsamt lokalklimat för odlingarna. Man kunde sedan anlägga en parkliknande trädgårdsanläggning i det karga kustlandskapet.

Sommargården

Den färdiga "sommargården" bestod av bostadshuset vid "Kilen" (uppfört/ombyggt 1915), en ladugård/ekonomibyggnad (1916) och parken (1915).

Parken bestod i huvudsak av fruktträdgård, odlingsmarker (bär och grönsaker), betesmark, en bevattningsdamm, och en trädgård runt villan. Det blev flera olika landskapsrum innanför de höga murarna. Mot de anlagda odlade markerna

stod de sparade naturliga bergshöjderna, vilka på flera ställen också var en del av trädgårdsanläggningen.

Bondgården anlades för skötsel och odling av marken samt för djuren, tre kor som togs ut på våren och på vintern återfördes till Klareberg. (Källorna omtalar inga fler djur än dessa.)

Båtbryggan vid Lugnet uppförde också av Tellander. Han köpte 1917 en stor motorkryssare som han även använde i sin roll i ledningen för Göteborgs Frivilliga Motorbåtsflottilj under första världskriget.

Tillägg från mitten av 1900-talet

Runt 1950 gjordes några större förändringar, då dels ladugården byggdes om till sommarbostad, dels en sommarstuga byggdes uppe i bergen. (Det är den stugan som idag är blåmålad. Den byggdes även till 1981.)

År 1960 byggde familjen Friberger ett fritidshus efter ritningar av arkitekten Erik Friberger. Det är ett enkelt hus som placerats på järnbalkar över en klyfta i berget. Det går att passera under huset.

Den f.d. militärbunkern är sannolikt byggd på 1960-talet. Den finns inte med på flygbilder från 1956-63 i Stadsbyggnadskontorets arkiv (lodbilder) men 1970 ligger den på plats, i nuvarande storlek. Den låg på en egen fastighet då militären använde den men ingår nu åter i fastigheten 1:156.

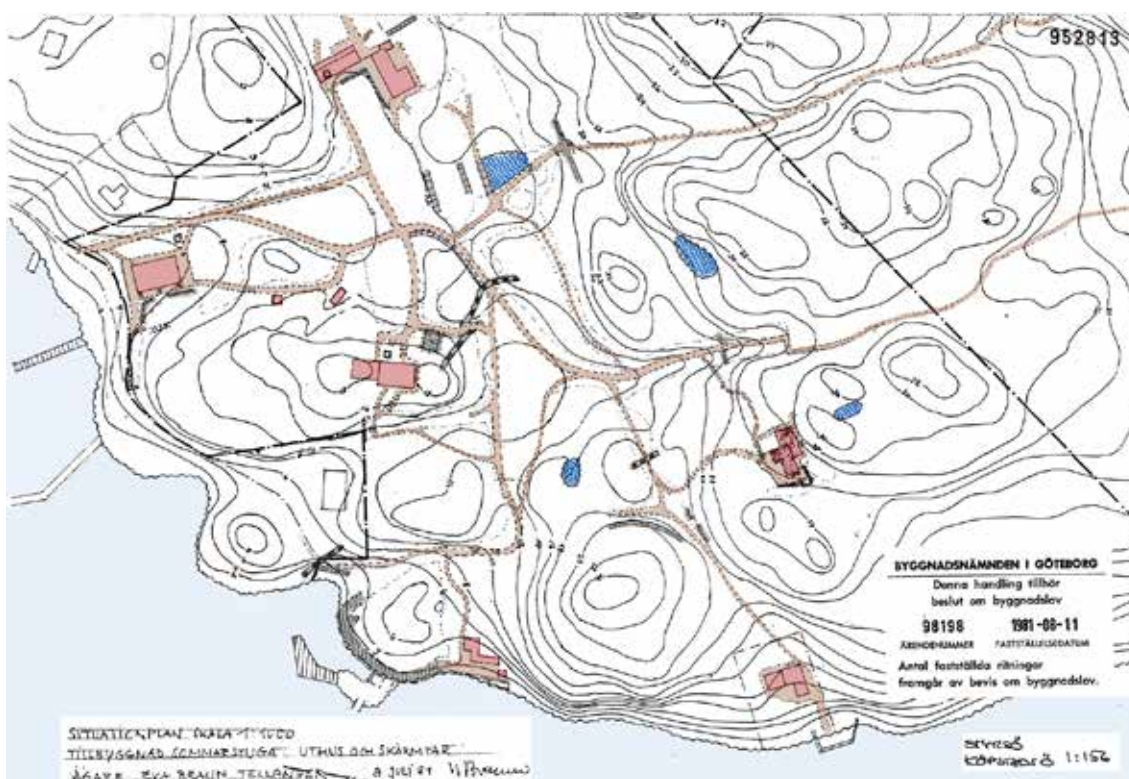
Från 1981 finns ritningar på tillbyggnad av den första sommarstugan uppe på berget. Det har även tillkommit några små hus sedan dess, något eller några går att övernatta i.

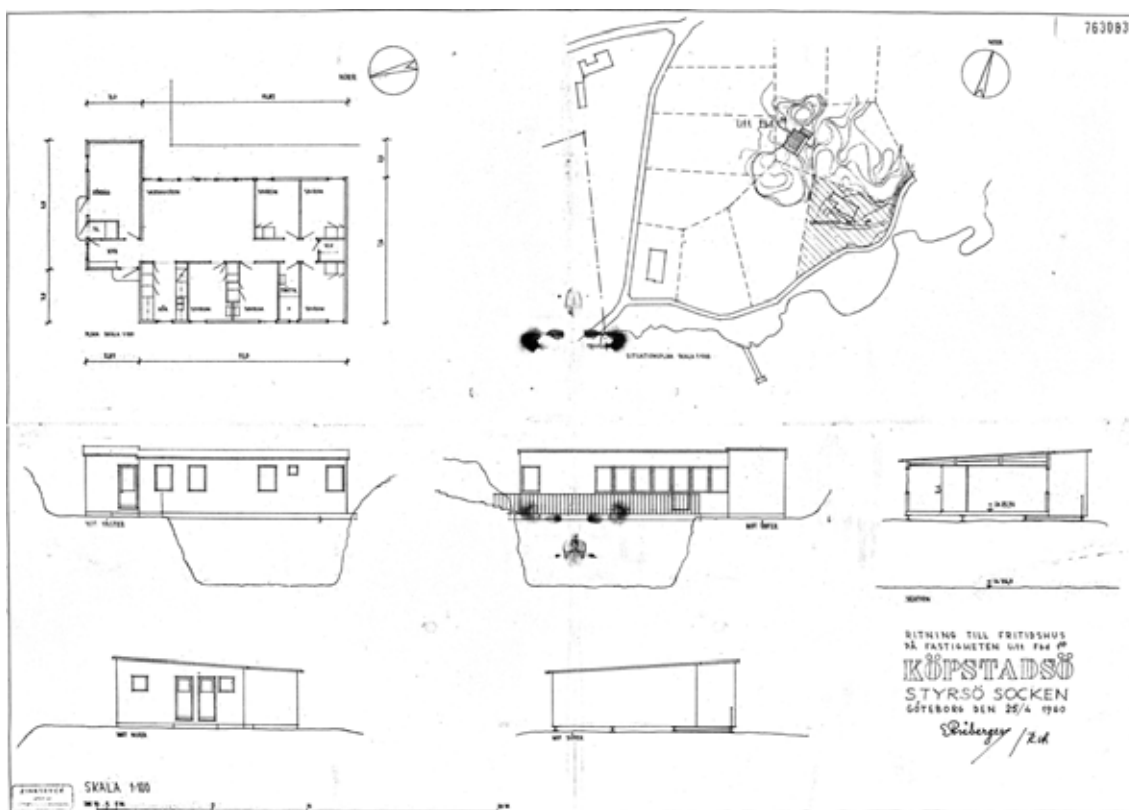
Ekonomiska kartan 1936. Området vid Lugnet är utbyggt med sommarvillor.

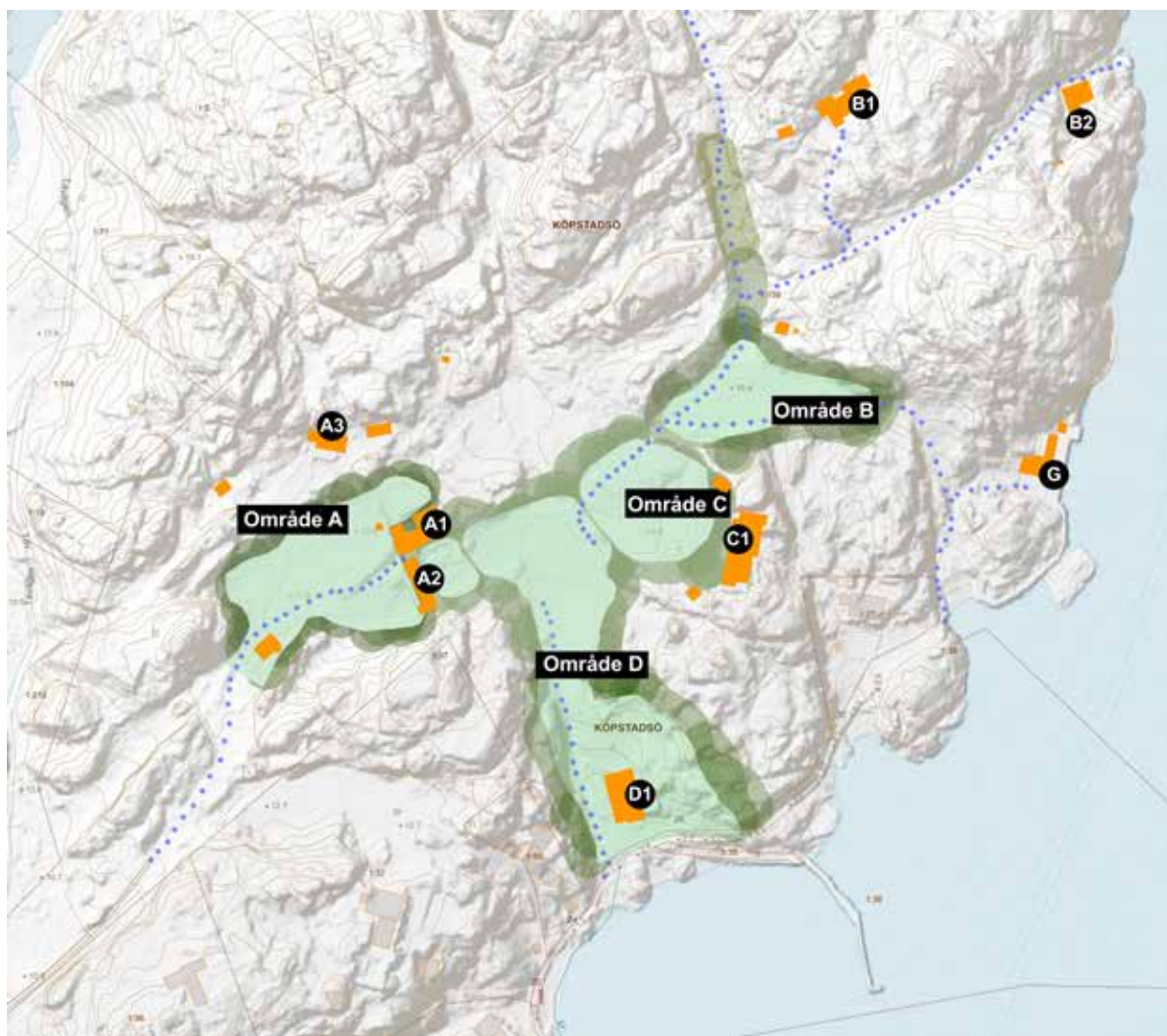
Ekonomiska kartan 1974. (Den centrala delen är markerad, stugan på berget och f.d. bunkern är utanför.)

Bygglövsritning från 1981 över utbyggnad av fritidshuset uppe på berget. Alla byggnader, promenadvägar, dammar och murar är färglagda i efterhand, för denna rapport.

Erik Fribergers ritning på fritidshuset från 1960.

Område A, "Köksträdgården"
samt "Dammen med mera":

- F.d. ladugården, byggnad A1
- F.d. ladan, byggnad A2
- Fritidshus, byggnad A3

Område B, "Ängen med mera":

- Fritidshuset på berget, byggnad B1
- F.d. militärbyggnaden, byggnad B2

Område C, "Del av fruktträdgården":

- Fribergers fritidshus, byggnad C1

Område D "Trädgården":

samt "Fruktträdgården"

- Sommarvillan "Gläntan", byggnad D1

Övriga, gemensam anläggning:

- Badhuset, byggnad G

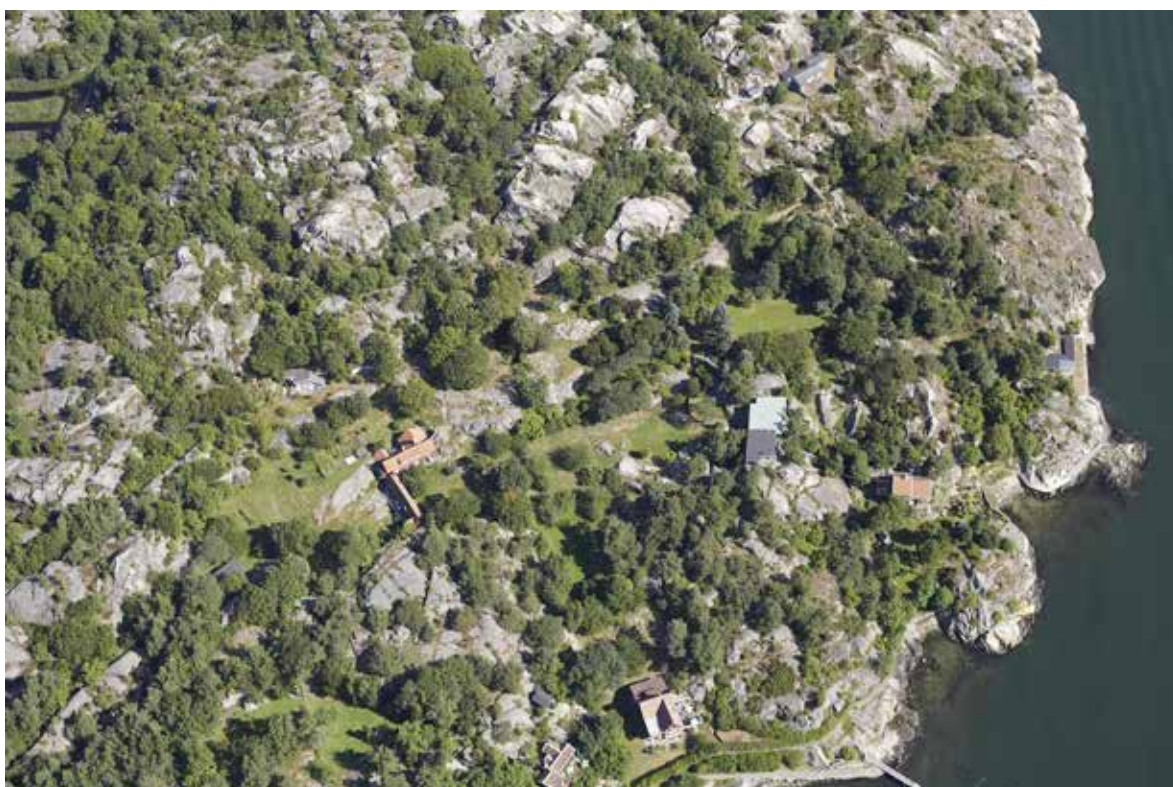
NULÄGESBESKRIVNING

Läsanvisningar för kapitlets texter

Texterna på följande sidor ska tydliggöra de olika delarnas funktioner i miljön, och deras främsta karaktärsegenskaper. I rutorna "Att tänka på" finns början till ett medskick till kommande detaljplan. De sammanfattas och utvecklas i nästföljande kapitel, "Kulturhistoriska förutsättningar".

Nulägesbeskrivningen inleds med en beskrivning av trädgårdsanläggningen som helhet. Därefter kommer ett uppslag per byggnad som är med i uppräkningslistan till vänster, och ett uppslag per trädgårdsrum. Ibland har det behövts två uppslag per trädgårdsrum.

En brasklapp måste lämnas för att det kan finnas värdefulla trädgårdsväxter och träd som bör ha särskilt skydd, men det har inte funnits med någon med den kompetensen i arbetet.

Miljöbilder. Vänstra raden fruktträdgården, nederst villan. Högra raden överst trappa mot trädgårdsdammen, rampen längs strandpromenaden och dörren mellan ängen och fruktträdgården.

TRÄDGÅRDSANLÄGGNINGEN "PARADISET"

Det som i beskrivningen kommer att kallas "trädgårdsanläggningen" eller ibland "parkmiljön" består i praktiken av flera olika funktioner. Det är en trädgård runt sommarvillan Gläntan, en frukt-trädgård uppdelad på några olika trädgårdsrum, en trädgårdsodling och en äng. "Trädgården" kan beteckna mer än den delen som finns runt villan Gläntan. Park har det nog egentligen inte varit även om det har rekreationsvärden som i en parkanläggning.

"Förbättring" av naturen

När anläggningen planerades, vid sekelskiftet 1900, var det en högst levande tanke i tiden att man skulle öka rekreationsvärdena i naturen genom "förbättringar", en fortsättning på tankarna som formades i de engelska parkanläggningarna. På Styrso och Köpstadsö fanns föreningarna "Arbores" och "Kössö vänner" som arbetade med bland annat planteringar och anläggande av promenadvägar, i syfte att öka öarnas attraktionskraft för besökande badgäster. Detta kan ha varit en inspiration för Tellanders park- och trädgårdsanläggning vid sommarvillan.

Dagens trädgårdsanläggning som helhet har stora kulturhistoriska och estetiska värden. Den visar hur trädgårdsidealen i början av seklet kunde omsättas i skärgården genom stora insatser.

Stenarbeten

Imponerande stenmurar med en höjd av tre till fyra meter med portar och passager avgränsar trädgården i olika delar och skapar ett gynnsamt lokalklimat i anläggningen.

Jordkällaren med murad fasad mot trädgården, och stenkantade planteringsbäddar och terrassmurar är också viktiga miljöskapande inslag. Likaså kajen vid badhuset som byggdes för avlastning av pråmar under grundaråren, och den stensatta rampen längs strandpromenaden.

Murar och andra stenarbetet är utfört av muraren Karl Pettersson som Gunnar Tellander stötte på på Särö, när han gjorde arbeten för en bekant där. Pettersson blev sedan boende på ön och har gjort många av de öppna spisarna i husen på ön.

I dagens anläggning är stenarbetena en stomme som både håller samman och håller isär de olika trädgårdsrummen. De har också hög hantverksmässig klass.

Rumsligheter

Ett påtagligt karaktärsdrag i trädgården är den starka rumsligheten i de olika trädgårdsrummen. Man ser aldrig hela anläggningen utan rummen öppnar sig när man rör sig genom den.

Som helhet upplevs anläggningen som ett öppet parkliknande rum. Bergkanter, murar, byggnader, buskage och träd är rumsskapande

Gamla träd och de höga murarna med äldre trädörrar bygger på känslan av ett "sagolandskap", och det är lätt att förstå hur anläggningen fick namnet "Paradiset".

Kontraster odling - naturberg

I kontrast mot den anlagda trädgården står de karga bergspartierna som i stort sett lämnats orörda. Idag har grönska vuxit upp på många ställen vilket något försvagar den starka kontrasten mellan anlagd trädgård och karg skärgårdsnatur.

De branta bergväggarna betonar mötet mellan naturen och den skapade trädgårdsanläggningen. Där parken möter flackare berg är övergången mjukare och det är främst den yttre raden av upp- och vuxna träd/buskar som har ett högt värde som rumsbildare i trädgårdens olika rum.

Vy från bergknallen i västra änden av odlingsmarkerna. Frukttäd och köksodlingar finns på ytan fram till de f.d. ekonomibyggnaderna.

Kontrasten är mycket stark när man kommer in genom porten i muren, från slyig skog till öppen välvårdad odling.

Bilden är tagen från insidan muren, utanför är det ganska ung naturskog mellan bergknallar.

OMRÅDE A, "KÖKSTRÄDGÅRDEN"

Det blir ett starkt möte med "Paradiset" när man kommer in genom "bakdörren" i den västra muren. Utanför muren är det en ganska smal dalgång med enkel naturskog, på andra sidan dörren finns gröna gräsmattor, odlingar och de stora röda husen.

Området väster om de f.d. ekonomibyggnaderna har en stark rumslighet. I söder och väster stupar bergen ganska brant. Längst i väster är en smal dalgång där muren är byggd, med en trädörr i.

Åt norr stiger berget något flackare men till en markant höjd. De f.d. ekonomibyggnaderna är gräns åt öster.

I trädgården står ytterligare fruktträd, en grupp med bikupor och några uppodlade trädgårdsland. En lite högre nivå ligger norr om odlingarna, där ett f.d. förråd omvandlats till fritidshus (A3).

Att tänka på:

- Det centrala rummet med odlingar och fruktträd bör hållas öppet.
- På klacken i norr är kompletterande byggnader och förråd placerade, vilket inte påverkar rummet negativt.
- Rummen närmast ekonomibyggnaderna är de platser som är anordnade för att människor ska uppehålla sig där
- Trädgårdshistoriska värden bör tas fram till en skötselplan.

Ovan: Avskärmning till kompost och ett redskapsskjul innanför porten.

Nedan: Baksidan av f.d. ladugården. Muren har rasat, den enda som är skadad.

Den stenskodda övre dammen, nyss rensad från vass och vattenväxter. Den har två nedre vattenmagasin som idag är i princip helt fyllda med sten och växter.

Platån vid dammen är flack och i princip avskild från odlingsmarkerna, visuellt och i funktion.

Planteringar längs berget öster om ekonomibyggnaderna.

OMRÅDE A, "DAMMEN" MED MERA

Rummet närmast ekonomibyggnaderna

Rummet närmast den gamla ekonomibyggnaden har en stensatt uteplats till f.d. ladugården och flera planteringar med blommor och annat, till lust. Rummet avgränsas av berget i söder och av stigningen där dammen ligger i norr. De vinkelställda f.d. ekonomibyggnaderna är också rumsbildande. Mot fruktträdgården är gränsen flytande, men några äldre träd markerar en kant.

Dammar

Den stora centrala dammen nära ladugården har ett stort värde som en del i berättelsen om

att odla och hålla djur i en dalgång på Köpstadsö innan kommunalt vatten och avlopp. Färskvat-
ten är livsviktigt på en ö i havet. Dammen har två
dämmen ner mot fruktträdgården, numera ej i
bruk. Den mittersta av dammdelarna är igenfylld
helt. Mot fruktträdgården avslutas dammen med
en vacker stenmur.

Det finns flera mindre dammar på fastigheten,
samt ett gammalt glimmerbrott där regnvatten
samlats. Den sistnämnda vattentäkten var i bruk
av de boende fram tills man fick kommunalt vat-
ten på 1970-talet.

Att tänka på:

- Dammarnas place-
ringen i relation till de
gamla odlingsmarkena.
- Den stora dammens
mur mot trädgården.
- Rummen närmast eko-
nomibyggnaderna är de
platser som är anord-
nade för att människor
ska uppehålla sig där.
- Trädgårdshistoriska
värden bör tas fram till
en skötselplan.

Ovan: Rummet i vinkeln mot fruktträdgården. Nedan: Dammen från norr.

F.d. ladugården mot frukt-trädgården. En stenlagd terrass finns närmast huset.

Ekonomibyggnaderna från väster, F.d. ladugården till vänster i bild. En liten port finns mellan husen.

Baksidan av huset, mot bergsklacken med dammen.

F.D. LADUGÅRDEN, BYGGNAD A1

Byggår: 1917, arkitekt: okänt

Den f.d. ladugården var ursprungligen djurstall men innehöll även en trädgårdsmästarebostad. Trädgårdsmästare fanns anställd till mitten av 1900-talet, sedan användes bostaden av familjemedlemmar. 1948 byggdes ladugården om och till för att bli ateljé. (Se ritning i bilaga.) Den är i allt väsentligt oförändrad sedan dess.

Byggnaden uppfördes i nationalromantisk stil, en enkel volym, relativt slutna fasader med stort tak, takkupa, slamfärgsmålade fasader med locklistpanel. Ombyggnaden är i balans med det ursprungliga huset.

Tillsammans med sommarvillan och den f.d. ladan var detta den ursprungliga bebyggelsen.

Den ger en bild av en tidigare markanvändning och har mycket högt bevarandevärde.

Att tänka på:

- Ursprunglig byggnad med högt bevarandevärde.
- Placeringen med relation till de gamla odlings- och betesmarkerna.
- Ursprunget i nationalromantiken, enkla volymer och relativt slutna fasader.
- Traditionella material i och runt byggnaden, tegel, trä och natursten.
- Den traditionella färgsättningen för en ekonomibyggnad, ursprungligen slamfärg, nu ej utredd.

Ovan: Vy från klacken vid dammen, nedan från fruktträdgården

Mot odlingsmarkerna.
Områden med berg i dagen
ligger närmast husen.

Nästan helt slutna fasader
mot fruktträdgården.
Byggnaden står delvis på
berg.

Mot odlingen finns två små
tvärställda tak. Det enda
partiet med mer fönster är
vid gaveln.

F.D. LADAN, BYGGNAD A2

Byggår: 1917, arkitekt: okänt

Den f.d. ladan innehöll ursprungligen förvaringsutrymmen, brygghus och iskällare.

Liksom ladugården är den en byggnad uppförd i nationalromantisk stil. Det är en enkel volym med relativt slutna fasader under ett stort tegeltäckt tak. Fasaderna är rödmålade och klädda med locklistpanel. Omfattningar och knutar är svarta, dörrar blå och fönstersnickerierna vita.

F.d. ladan är nästan helt sluten mot fruktträdgården. Mot odlingsmarkerna finns ett par små farstuliknande utbyggnader.

Den står delvis på berg, huset har tagit upp nivåskillnaden, istället för sprängning av berget.

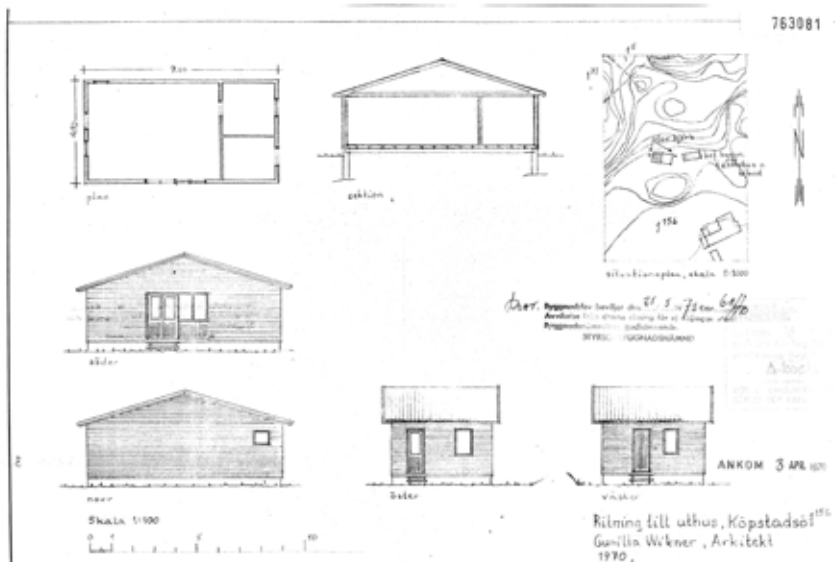
Ekonomibyggnaderna är starkt rumsbildande och förklarar den tidigare markanvändningen. Tillsammans med sommarvillan och den f.d. ladugården var detta den ursprungliga bebyggelsen. De har mycket högt bevarandevärde.

Att tänka på:

- Ursprunglig byggnad med högt bevarandevärde.
- Placeringen med relation till de gamla odlings- och betesmarkerna.
- Ursprunget i nationalromantiken, enkla volymer och relativt slutna fasader.
- Traditionella material i och runt byggnaden, tegel, trä och natursten.
- Byggt delvis på berget, byggnaden har tagit upp nivåskillnaden.
- Den traditionella färgsättningen för en ekonomibyggnad, ursprungligen slamfärg, nu ej utredd.

Ekonomibyggnaderna mot odlingsmarkerna.

Ritning från 1970.

Byggnadens södra fasad.

Södra fasaden på lite längre avstånd.

FRITIDSHUS, BYGGNAD A3

Byggår: 1970, arkitekt: Gunilla Wikner

Huset byggde som förråd men är nu ombyggt till fritidshus. Det är ett av flera mindre komplementbyggnader som byggts på bergklacken norr om trädgårdsrummet. Deras volymer och placering gör att de inte påverkar det större trädgårdsrummet negativt.

Arkitekten är en av döttrarna i familjen. Huset är alltså ett av dem som är ritat av dem som bodde på platsen, och kände den.

På situationsplanen till ritningen är det antecknat att där stod en befintlig byggnad som var hönshus och bibod. På bergklacken har det också tidigare odlats blommor, delvis för försäljning på ön.

Att tänka på:

- Ritad som förråd av Gunilla Wikner. Det är en av de byggnader som är skapade av dem som bott där.
- Byggnaderna är så placerade på bergsklacken att de inte påverkar trädgårdsrummet negativt.

Flera små förrådsbyggnader är insmugna på bergklacken.

Två höga, böjda murar står lite förskjutna i förhållande till varandra, så att en öppning bildas in mot område C, vid jordkällaren.

Ängen omges av träd och buskage, både vilda och planterade.

En enkel gång av utlagda stenar finns.

OMRÅDE B, "ÄNGEN" MED MERA

Ängen nordost om det stora parkrummet är avgränsat både av topografin och av höga murar. Höjder runt ängen avgränsar rummet, men här utgår också flera vägar ut från området. En smal dalgång mynnar mitt på ängens norra sida och har en stenlagd gång som går vidare i en stig ut ur området. Gången passerar en häll med en inskription tillägnad paret Tellander som skapade anläggningen.

De höga, böjda murarna i söder är mycket karaktärsskapande. De har både en dörr in till stigen längs bergskanten, och en öppning mellan de två

murdelarna där man kan komma direkt till jordkällaren. Källaren syns från ängen. Över ängen går en markerad stig med naturstenar lagda i en rad i gräsmattan.

I öster finns en väg nedför en sluttning till badhuset och till promenadvägen längs vattenkanten. Från stigen mot norr grenar det av en väg som går genom en murad port upp till fritidshuset på berget eller ner till det f.d. militärhuset vid vattnet. I mynningen till stigen mot byggnaderna står en annan mur, med en smal öppning i.

Att tänka på:

- Den öppna ytan som omgiven av berg och växtlighet bildar rumsligheten.
- Inskriptionen i berget.
- Murarna mot resten av trädgården och mot stigen till f.d. militärhuset är karaktärsskapande.
- Trädgårdshistoriska värden bör tas fram till en skötselplan.

Överst: En av trapporna upp till fritidshuset på berget (C1), terränganpassad och med en nätt handledare.

Höger: Ängen innan den slagits för året.

Fritidshuset från söder. Tak-
ken är brutna och förskjutna
så att de harmonierar med
bergskonturen.

Huset från väster. Ut-
byggnaden har slät sockel.
Förskjutna volymer ger god
anpassning.

FRITIDSHUSET PÅ BERGET, BYGGNAD B1

Byggår: 1953, arkitekt: okänt
Tillyggd 1981, arkitekt W Braun

Fritidshuset på berget är ett typiskt "folkhemsmesterbygge", en enklare trästuga som står direkt på berget. Den är, med sina om- och tillbyggnader, en god representant för denna typ av fritidshus.

ordnats i en skreva, altanen är byggd av sten från platsen, trappor följer skrevor och formationer i berget, ett altandäck i trä har passats in över en sänka i berget.

Fritidshuset är en god representant för de enkla fritidshusen som byggdes längs kusten på 1950-talet, och för en god anpassning till platsen.

Hela anläggningen är byggd i samklang med platsen. En sittplats med bänk och stenbord har

Att tänka på:

- Byggnaden är väl anpassad till terrängen. Volymen är uppbruten och förskjuten, taken är på flera nivåer och hela byggnaden följer bergskonturen.
- Ingen del av byggnaden bryter öns horisontlinje.
- Traditionella "sommarmarstugematerial", stående ljusmålad panel och papptak, natursten i socklar och terrass.
- Alla övriga element på är "insmuget" i naturen, anpassat till skrevor och höjder. Det gäller trappor, altandäck, sittplatser med mera.

Den fascinerande vackra passagen från "ängen" till en av trapporna upp på berget.

Ovan: Byggnaden är diskret utformad i form och färg. Rester av en brygga ligger i vattnen.
Nedan: Byggnaden från söder.

F.D. MILITÄRBYGGNAD, BYGGNAD B2

Byggår: ca 1965, arkitekt: okänt. Ritningar saknas, men den dyker upp på kartor på 1960-talet.

Den f.d. militärbyggnaden är en diskret utformad vinkelbyggnad som är placerad i en skreva vid vattnet och med betongfundamentet till en brygga nere i vattnet.

Byggnaden har en del som betecknats "bunker", gjuten i cement. Vad den exakt haft för funktion har inte utretts. Fasaderna är klädda med panel, taket är papptäckt.

Under andra världskriget byggdes luftvärnsställningar och kustbefästningar i skärgården. En stor del av skärgården blev militärt skyddsområde, dit utlänningar inte fick tillträde. Skyddsområdet öppnades först 1997.

Att tänka på:

- Militärbyggnaden är en del av Sveriges yttre försvarslinje som byggdes upp i skärgården under andra världskriget.
- Byggnaden är en av många nu lämnade rester av värn, förråd, befästningar.

Militärbyggnaden från vattnet

Vy längs de stenkantade bäddarna mot öppningen mellan de två murdelarna, och ängen (område B)

Jordkällaren med murad stenfasad är en viktig del av trädgården.

Porten mot ängen

OMRÅDE C, DEL AV "FRUKTTRÄDGÅRDEN"

Den östra delen ligger lite högre än den stora fruktträdgården och är avgränsad av höjder i norr, öster och söder. Den är till största delen en kortklippt gräsyta. Denna del av fruktträdgården är idag mest lik en parkanläggning eller trädgård.

Vid den östra kanten ligger en välvd jordkällare med fasad i sten. Över en klyfta i berget i öster ligger Fribergers fritidshus vilket förstärker rumsavgränsningen. Den norra delen av detta rum är planterat med träd, främst oxlar, syren och andra

buskar, barrväxter och några planteringar i bäddar. Flera av bäddarna är stenkantade.

Det finns två öppningar i muren mot ängen i norr. Längs bergskanten i norr går en markerad stig mellan berget och en stenkantad planteringsbädd. Den slutar i en trädörr i muren, lik den som ligger i område A. Den andra öppningen ligger rakt norr om jordkällaren och bildas av att två murdelar står förskjutna i förhållande till varandra så att en öppning bildas.

Att tänka på:

- Jordkällaren är ett viktigt inslag i trädgården.
- De stenkantade rabatterna ger den norra delen av trädgården en annan karaktär.
- Den öppna ytan som omgiven av berg och växtlighet bildar rumsligheten.
- Murarna är karaktärsskapande.
- Trädgårdshistoriska värden bör tas fram till en skötselplan.

Till höger: Området mot och från Fribergers fritidshus.

Fritidshuset från vattnet, badhuset och kajen nedanför. Fint samspel mellan byggnaderna från 1960-talet.

Huset från trädgårdssidan. Tillbyggnaden ligger på en högre nivå.

Passagen under huset, från sjösidan.

FRIBERGERS FRITIDSHUS, BYGGNAD C1

Byggår: 1960, arkitekt: Erik Friberger. Tillbyggt med en volym åt söder 1977, arkitekt P O Klang.

Arkitekten Erik Friberger satt under åren 1938-40 som sakkunnig i byggnads- och stadsplane frågor och var med och drev igenom strandskyddslagen som förbjuder bebyggelse för nära vattnet. Han föreslog att fritidshusen skulle inordnas i grupper så att det blev strövområden över. 1960 uppförde Erik Friberger ett sommarhus på Köpstadsö enligt egna ritningar.

Fribergers hus ligger inne på ön vid en stor plan slätt med en fruktträdgård och gräsmattor som är skyddade av bergknallar. Huset är en mycket specifik byggnad med en barackliknande konstruktion som vilar på ett par långsgående järnbalkar över en klyfta i berget.

Fasaderna var ursprungligen grålaserade. Planlösningen är enkel med ett stort rum längs fasaden mot söder, en smal veranda utanför och sovka-bysser och kök in mot sänkan samt en bod på ena gaveln.

Byggnaden är idag inbäddad i grönska och är inte framträdande i landskapsbilden vare sig från vattnet eller från trädgården. Trapporna upp till huset följer berget. Tillbyggnaden från 1977 är en separat byggnadskropp.

Små bodar har uppförts på ömse sidor om huset in mot trädgården. De är diskreta och ligger i ganska bra lägen, men kunde anpassas lite bättre.

Öster om passagen under huset finns äldre trappor och stigar på berget bort mot villa Gläntan.

Att tänka på:

- Byggnaden är upptagen i *Moderna Göteborg*, stadens bevarandeprogram del 3.
- Byggnaden visar på högmodernismens tankar om ett varsamt hanterande av platser.
- Den högmodernistiska arkitekturen som är mycket avskalad, släta fasader, platta tak, diskreta omfattningar runt dörrar och fönster.
- Form och färg skulle smälta in i naturen.
- Idag är byggnaden till stor del dold av upp-vuxen grönska.

Verandan, ett enkelt trädäck med staket i stålprofiler.

Vackra stenarbeten i trap-
por och stödmurar.

Baksidan av huset. En gam-
mal brunn finns nära entrén.

Murar och häckplantering
mot promenadvägen längs
viken

OMRÅDE D, "TRÄDGÅRDEN"

Skapad som "Gläntans" trädgård för rekreation, lek och vila. Här finns stenkantade rabatter, trappor mellan några nivåer, exotiska trädslag med mera. En igenlagd (övertäckt) brunn och en flaggstång finns också i trädgården.

Mot vattnet är vyerna öppna. Kopplingen mellan husets framsida och vattnet är viktigt. De äldre sommarvillorna längs "Kilen" ska ses från vattnet, och de ska ha sjöutsikt. Trädgården är en plats för rekreation och odlingar för lust, inte nödvändigtvis nytta. Vila och umgänge var prioritet.

Mot norr, in mot "Paradiset" är trädgården omgärdad av berg. I väster är det brant, i öster lite flackare och där är trädgården också uppbyggd på terrasser på några högre nivåer.

Trädgårdsrummet smalnar av i norr och det bildas en tydlig entré in till fruktträdgården. Marken stiger också något från huset vilket betyder att man inte ser fruktträdgården från promenadvägen längs vattnet. Det är en "hemlig dalgång" som öppnar sig när man kommit igenom Gläntans trädgård.

Att tänka på:

- Trädgården tillsammans med villan var den miljö som var tänkt som familjens plats. Den har "högst status" bland grönytorna.
- Exotiska träd och växter var moderna vid anläggandet av trädgården och de kvarvarande växterna från denna tid bör vårdas och bevaras.
- Stenarbetena är viktiga i hela anläggningen.
- Trädgårdshistoriska värden bör tas fram till en skötselplan.

Överst: Marken sluttar från dalgången ned mot vattnet så att man anar viken direkt man närmar sig trädgården.
Höger: Berget går ut i en kil där övergången mellan trädgården och fruktträdgården är. Det är ett naturligt avslut.

Muren till den nedersta fördämningen i bevattningsdammarna, med äldre magnolior.

Äldre och yngre fruktträd.

Äldre äppleträd och oidentifierad växt som får värme och väderskydd mot berget.

OMRÅDE D, "FRUKT- TRÄDGÅRDEN"

Dalgången är ganska smal i övergången mellan Gläntans trädgård och fruktträdgården. Bergen är höga och branta på ömse sidor (väster och öster) vilket skapar ett tydligt landskapsrum. Några små flikar av dalgången sticker in på den östra sidan. I fruktträdgården står äldre och yngre fruktträd, främst äpplen. Återplantering sker.

I den norra änden av fruktplanteringen möter den nord-sydliga dalen den öst-västliga och rummet vidgas. Trädgårdsrummet definieras här av trädplanteringarna, ekonomibyggnaderna och det murade dämnet med två äldre magnolior framför. Även topografin skiljer av rummet, där den östra och norra delen ligger högre än fruktplanen.

Att tänka på:

- Det huvudsakliga rummet mellan de två bergväggarna är ett öppet trädgårdsrum med trädplanteringar. Det är rummets viktigaste karaktär.
- Avslutet i norr med stenmuren och de äldre magnoliorna.
- Trädgårdshistoriska värden bör tas fram till en skötselplan.
- Kompletterande bodar är placerade i sidodalgångar, vilket inte påverkar rummet negativt.

Överst: Trädplanteringarna, riktning mot ekonomibyggnaderna.
Höger: Några bodar i en sidodalgång till fruktträdgården.

Villan från vattnet.

Trädgårdsanläggningens fina stenarbeten. Altanen är senare men stämmer med utsprungliga tankar om hur man ville använda platsen.

Villan från trädgården, gångvägen in till dalgången. Exotiska träd i trädgården och fin utsikt mot viken.

SOMMARVILLAN GLÄNTAN, BYGGNAD D1

Byggår: 1916, arkitekt: okänt

Tvåvånings trävilla på hög stenfot. Branta tegeltak. Uppförd i nationalromantisk stil, nu något förenklad. Fönstren är bytta, taket omlagt från plåt till tegel, den är tillbyggd och verandor är inbyggda, men den har viktiga bevarade karaktärsdrag. Dit hör takens höga gavelspetsar och kraftiga taksprång med taktassar, byggnadsmaterialen och den mörkare färgsättningen. Villan har också väbevarade delar interiört, bland annat köket.

Villans trädgård är porten in till dalgången där den stora trädgårdsanläggningen är.

Viktigt är också placeringen på en stor trädgårdstomt, med fria ytor ned mot vattnet, och sammanhanget med de andra sommarvillorna som byggdes vid Lugnet under samma tid.

Tillsammans med de två ekonomibyggnaderna var detta den ursprungliga bebyggelsen. De har mycket högt bevarandevärde.

Att tänka på:

- Ursprunglig byggnad med högt bevarandevärde.
- Villan ingår i ett sammanhang med flera andra som byggdes vid Lugnet i början av 1900-talet.
- Villan med sin trädgård som skapades för rekreation och lust och sin vida sjöutsikt är en väbevarad enhet.
- Den står i kontrast mot de mer nyttobetonade delarna inne i dalgången.
- Byggnadsstilen är nationalromantik, vilket bland annat syns i takformen, den indragna balkongen, sockeln i natursten, materialen (träpanel, tegel, natursten).

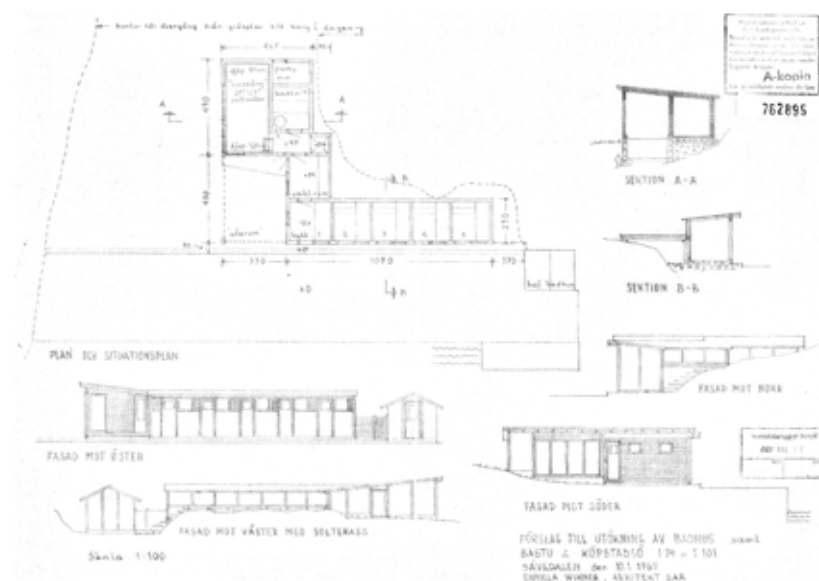
Överst: från sydväst, nederst baksidan. Huset är utbyggt och verandor inbyggda.

Badhuset från vattnet. Det lilla huset till höger är det första badhuset.

Badhuset på den stenlagda kajen.

Ritning från 1965

BADHUSET, GEMENSAM

Byggår: okänt, samt 1965.
arkitekt: Gunilla Wikner.

Arkitekten Gunilla Wikner var dotter till Tellander, och alltså en av döttrarna som vuxit upp på platsen.

Det första badhuset var en liten hytt för omklädning, som fortfarande finns kvar på platsen. Badhuset är byggt på den kaj som anlades när trädgårdsanläggningen skapades. Den behövdes för att lossa och forsla material in till "Paradiset".

Byggnaden är avdelad med olika utrymmen för de olika familjerna. Den innehåller även en bastu. Ursprungligen hade den en liten inomhuspool, men den är inte längre i bruk.

Kajen har ett särskilt värde som ursprunglig del av trädgårdsanläggningen, och är ett vackert stenarbete.

Att särskilt tänka på:

- Badhuset är en tidstypisk 1960-talsbyggnad, nätt i proportionerna och med stora trä- och glaspartier runt entrén. Den har fina kvaliteter och bör hanteras varsamt.
- Kajen är en del av den ursprungliga anläggningen.
- Att huset är ritat av en boende på platsen ger ett extra värde, det ihop med Fribergers fritidshus (och kanske fler byggnader?) är en del av historien om en ägarfamiljs långa verksamhet på platsen.

Överst: Badhuset från färjan till Köpstadsö. Ovan: Stigen från ängen mot badhuset.

Ovan: Muren till den nedersta delen av bevattningsdammen.

Till höger: Ekonomibyggnaderna från entrén genom muren.

Nedan: Gläntan från strandpromenaden längs vattnet.

Nedan till höger: Jordkällaren med stenfasad.

KULTURHISTORISKA FÖRUTSÄTTNINGAR

"Paradiset"

Sommargården Gläntan, eller "Paradiset" som anläggningen kom att kallas, är en ovanligt innehållsrik miljö från "badgästepoken". Den är inte bara en sommarvilla, utan en hel liten "hemling värld".

Ingångarna är diskreta passager, en stig över en tomt eller en trädörr i en mur, vilken väg man än kommer så ser man inte trädgårdsrummen förrän man står i dem.

De höga, välgjorda murarna skyddar mot vind och ger ett gynnsammare klimat inne i trädgården. De olika rummen övergår i varandra nästan sömlöst.

Öppenheten och sammanhangen inom trädgården är viktiga att bevara för framtiden. De ursprungliga byggnaderna från 1910-talet är också viktiga att bevara, även deras inbördes förhållande där en var villa och de andra två ekonomibyggnader.

De gröna rummen har olika karaktärer. Vid villan skapades en trädgård för lust och rekreation, med sittplatser, gräsmattor och exotiska växter. Frukträdgården tar upp den nord-sydliga dalgången fram till bevattningsdammen, med en vacker mur mot trädgården och två gamla magnolior. I den öst-västliga dalen ligger de gamla ekonomibyggnaderna och en större köksträdgård/odlingsmark. I väster finns en jordkällare med stenfasad, och flera stenkantade odlingsbäddar. Norr därom, bakom en vindskyddande mur, ligger en äng. Alla trädgårdsrum är förenklade sedan ursprungstiden, och sedan tiden då man hade anställda som skötte dem, men de är tydligt avläsbara och har kvar särskiljande drag.

Miljön som helhet är en fantasieggande och fantastisk trädgård. Det är begripligt varför den fick namnet Paradiset.

Fribergers fritidshus

Över en bergsskrev i öster ligger Fribergers fritidshus, en "modernistisk klassiker" som är upptagen i *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse, del 3*. Tanken med att bygga över en klyfta var bl.a. att man inte skulle göra så litet fotavtryck som möjligt i naturen.

Mötet med vattnet

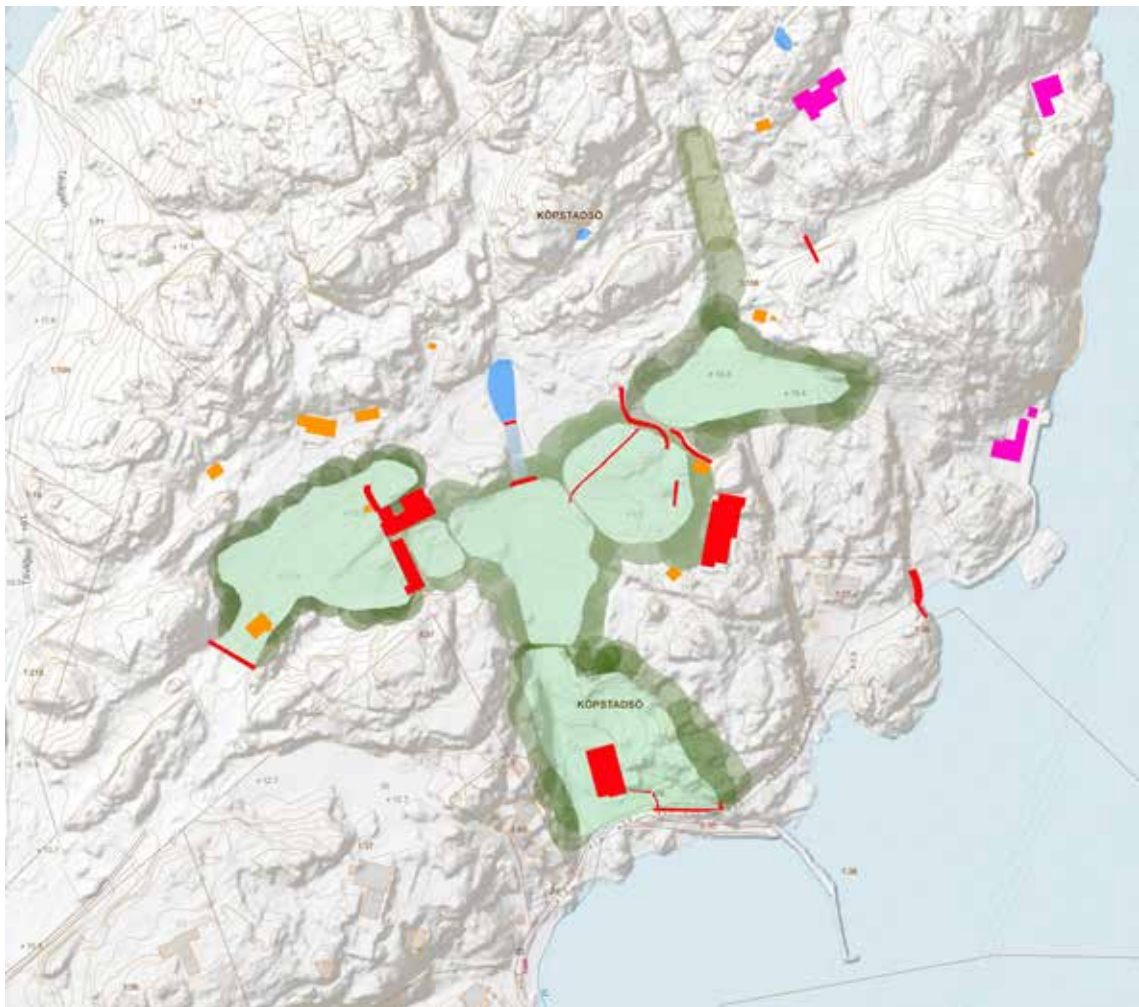
Om man tar sig runt utsidan av fastigheten, längs stranden, så ser man först de fina stenarbetena i villans trädgård, och det fina läget för villorna längs norra sidan av viken "Kilen". Det öppna sammanhanget mellan villorna och vattnet är viktigt att värna.

Strandpromenaden passerar en smidd grind som är ingången till "Paradiset" längs stranden. Innanför grinden är en stensatt ramp ned till en liten strand/båtplats och vidare via en träbrygga fram till det gemensamma badhuset. Det står på den kaj som byggdes för att kunna frakta in jord och byggnadsmaterial till skapandet av "Paradiset". Vid badhuset tar strandpromenaden slut och stigen viker upp i en dalgång mot ängen.

Anläggningen innehåller flera historiska berättelser, alla värda att bevara för framtiden:

- Den personliga berättelsen om en familjs skapelse.
- Berättelsen om en sjöfartsö som (också) blev badgästö vid sekelskiftet 1900.
- Arkitekturhistoria, där varje byggnad är typisk för sin tid och funktion.
- Berättelsen om Sverige i efterkrigstiden, när skärgården var ett militärt skyddsområde.

Anläggningen sammantaget utgör en innehållsrik berättelse om sommarliv i södra skärgården under drygt 100 år.

Objekt med stort kulturhistoriskt innehåll i "Paradiset"

Ljsgöna områden är värdefulla trädgårdsrum av olika karaktär.

De mörkare gröna områdena är en buffertzon till trädgårdsrummen, ytor som kräver större hänsyn. Det är bergkanter och/eller uppvuxen grönska som stärker rumsligheterna i trädgården.

Blått markerar två dammar och en källa. Det ljusblå är igenlagda delar av den centrala bevattningsdammen.

Rödmarkerade byggnader är de som är av särskilt värde i miljön, dels sommarvillan Gläntan med sina vinkelställda ekonomibyggnader, och dels Fribergers fritidshus som är

upptaget i Moderna Göteborg, del tre av *Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse i Göteborg*

De rosamarkerade byggnaderna är också viktiga delar av berättelsen om Paradiset, det tidstypiska enkla fritidshuset uppe på berget (1958), det välbevarade badhuset från 1960-talet och militärbyggnaden från samma tidsperiod som berättar om den period då hela skärgården var ett skyddsobjekt.

Orange betecknar övriga byggnader.

Röda linjer markerar de karaktärsskapande murrar och andra stenarbeten som är en av stommarna i trädgårdsanläggningen.

Alla objekt och områden beskrivs i föregående kapitel.

MEDSKICK TILL DETALJ-PLAN

Bevarande av anläggningens kulturhistoriska värden

Rivningsförbud och skyddsbestämmelser

Sommarvillan "Gläntan", f.d. ladugården, f.d. ladan och Fribergers fritidshus bör få rivningsförbud i plan. Det bör även kompletteras med skyddsbestämmelser som reglerar de utpekade värdena.

Trädgårdens historiska värden

Trädgårdsanläggningen har höga historiska värden. En skötselplan bör tas fram för att säkerställa parkens bevarandevärde strukturer. Skötselplanen behöver tas fram av en sakkunnig.

Generellt bör en skötselplan utgå ifrån kvaliteter som finns i anläggningen idag. Det bör inte ställas krav på återskapade av försvunna trädgårdsinlag, såsom grusgångar eller tidigare uppodlade ytor. Däremot kan man använda kunskap om tidigare användning och utformning som vägledande vid framtida ändringar.

Skyddsbestämmelser för murar, dammar och träd

Murar, dammar, jordkällaren, vissa av trapplanläggningarna och inskriptionen i berget bör omfattas av skyddsbestämmelser. Den fasta inramningen av de gröna värdena utgör en värdefull stomme i anläggningen, och är en viktig del av platsens historia. Även kajen, stenrampen och grinden bör omfattas.

Ett av trädgårdsanläggningens bevarandevärda särdrag är att rummen löper samman sömlöst, med endast de höga vindsyddande murarna som rumsavskiljare. Öppenheten behöver skyddas för framtiden. Murarna mellan rummen är en del av miljön snarare än barriärer. De finns också längs stråk som är tydligt gemensamma.

Hänsynsbestämmelser

Förhöjd lovplikt

Förhöjd lovplikt är lämpligt för staket, altaner med mera. Attefallsregler och andra förenklingar är inte lämpliga i denna miljö.

Byggtid

Miljön ställer särskilda krav på hänsynstagande under byggtid. Det finns inga vägar in i området och markerna känsliga.

Uppvuxen grönska

Många av de löv- och barrträd som står i ytterkant av dalgångarna och uppe på bergsplatåer har vuxit till sig mycket sedan trädgården anlades. För hundra år sedan var kontrasten mellan den anlagda trädgården och den karga skärgårdsnaturen mycket starkare än vad den är nu. Det gäller inte bara runt "Paradiset" utan för ön i stort.

Å andra sidan är grönskan idag en möjlighet att komplettera i miljön och ändå hålla samman trädgårdsrummen med den skärm av grönska som nu stöttar rumsligheterna.

Ovan och till vänster: Miljöer från trädgårdsanläggningen.

På flygfotot går det att ana hur trädgården öppnar sig i en fruktträdgård bakom villan, mitt i bildens nederkant, och sedan möter den tvärgående dalgången som har ekonomibyggnader och odlingar i sin västra del, och Fribergers fritidshus över en bergsskrev i öster. Norr om Fribergers fritidshus ligger ängen, och i bergen rakt ovanför är det blå fritidshuset. Vid kusten ligger badhuset och den f.d. militärbyggnaden i änden av varsin skrev. Flygbild från 2006 ur GOkart, stadens webbkarta.

Anpassning till den ursprungliga anläggningen

Nyttillskott ska anpassas till miljön, vilket i detta fall betyder anpassning till den ursprungliga sommargården från 1916-1917. Sommarvillan "Gläntan", ekonomibyggnaderna (f.d. ladugården och f.d. ladan) och själva trädgårdsanläggningen ska fortfarande råda i miljön, och kunna uppfattas som en läsbar enhet.

Byggnaderna är i nationalromantisk stil. Det är en historiserande arkitekturstil med europeisk medeltid som inspiration. Typiska material är natursten, rött tegel och trä, gärna tjärat eller målat med röd slamfärg. Branta tak och smårutsindade fönster är vanliga, och detaljer av smide.

Anpassningen ska bestå i att tillskott samspelar med den ursprungliga anläggningen. Byggnadshöjder, utbredning och placering i landskapet behöver studeras noga för varje komplettering.

Allmogeinspirationen betyder också att man önskar att byggnaderna skulle se ut som att de stått länge på platsen. Att de gestaltas i samklang med naturen är ett sätt att få dem att se ut som om de hör till platsen.

De olika delarna av trädgården och bergsområdena har olika karaktärer. De kräver olika förhållningssätt.

Generellt om utformning

Undvik sprängning och schaktning

Sprängningar och schaktningar ska undvikas. Planering bör utgå ifrån naturens villkor. Att spränga i bergen är en oåterkallelig åtgärd, det går inte att återställa. Tomter ska, enligt PBL 8 kap. 9§ (utdrag ut paragrafen):

En obebyggd tomt som ska bebyggas ska ordnas på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- eller landskapsbilden och till natur- och kulturvärdena på platsen. Tomten ska ordnas så att

1. naturförutsättningarna så långt möjligt tas till vara, [...]

Låg exploateringsgrad

Det är nödvändigt att hålla en låg exploateringsgrad om man ska kunna bevara de olika karaktärerna och rumsbildningarna inom området.

Byggnaderna tar upp nivåskillnader

Det traditionella sättet att bygga på öarna är att byggnaderna tar upp nivåskillnader i marken. Sprängningar ska undvikas. Det är viktigt för helhetsbilden av kulturmiljön och för landskapsbilden att naturförutsättningarna så långt möjligt tas tillvara vid ordnande av tomter.

När det gäller placering av byggnader som står på berg: det är sockeln/byggnaden som ska ta upp nivåskillnaderna i berget, inte berget som anpassas för att byggnaden ska kunna stå platt. Sockel/grund på de byggnader som står på plattare mark ska vara tydligt markerad. Byggnad som upplevs stå direkt på mark är mindre lämplig i miljön.

Utformning och placering av tillkommande byggnader

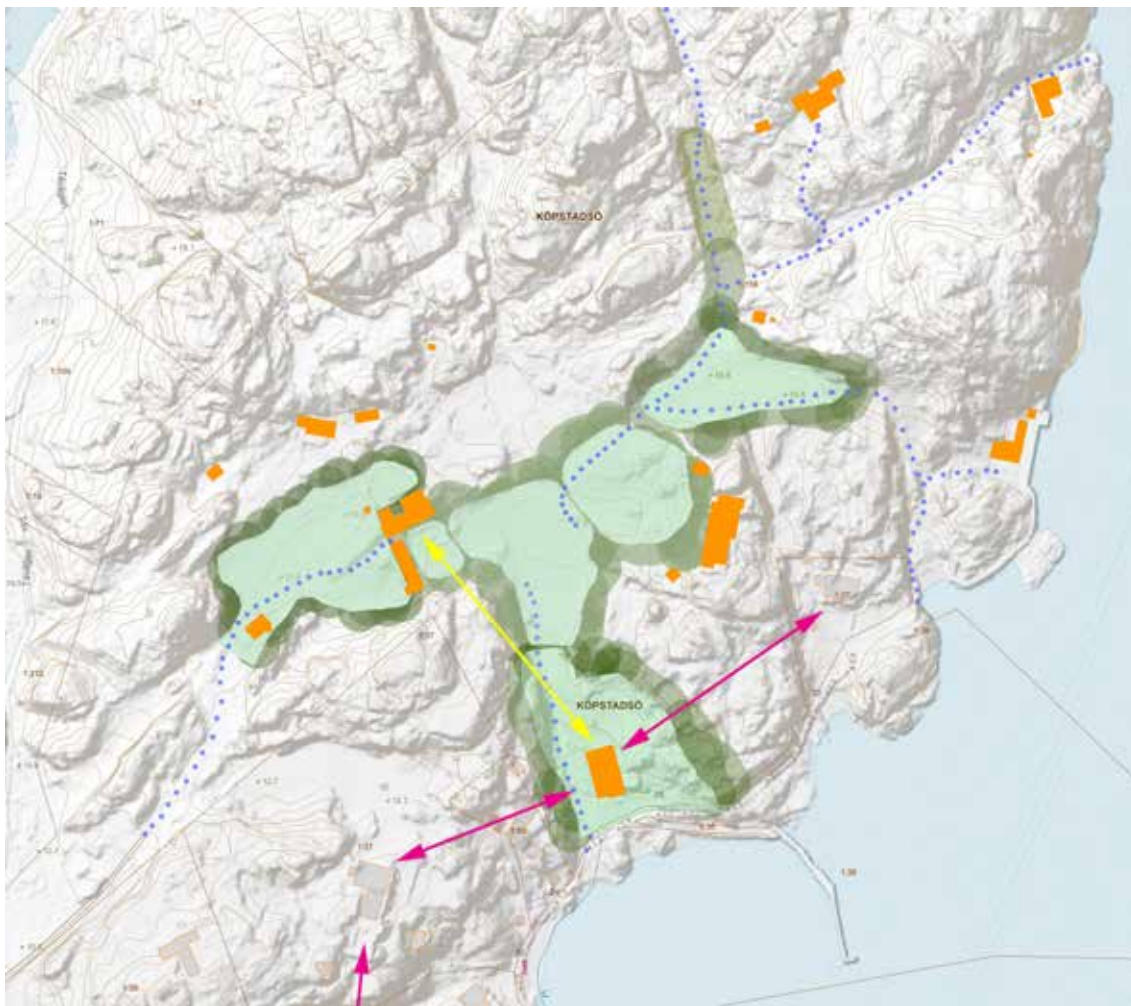
Tillskott ska vara envåningsbyggnader på sockel med brutet tak. Fasadmaterialen ska vara enhetliga. Enkla volymer och traditionell fasadbehandling är enklast att läsa samman med den befintliga miljön. Befintliga hus har företrädevis stående träpanel och är målade i rött eller ljusa kulörer.

Taken ska vara brutna. Längre raka taklinjer ska undvikas. Tak ska inte sticka upp ovanför bergens högsta nivå. Byggnader ska ta stöd i bakomvarande höjdparter.

Fotnot: Fribergers fritidshus och badhuset är undantagna från de generella beskrivningarna av befintlig bebyggelse. Fribergers fritidshus är diskret placerat och får utgöra det undantag som miljön tål. Badhuset är en annan funktion och har en avskild placering som vänder sig mot havet snarare än in mot anläggningen.

Vy mot viken med de synliga äldre villorna markerade. Fler finns. De låg som ett pärlband utmed viken "Kilen", stora villor med havsutsikt och stora trädgårdar, ett nytt inslag på Köpstadsö.

På kartan är sambanden mellan villorna markerade med rosa pilar, sambandet mellan Gläntan och ekonomibyggnaderna markeras med gul pil. (Hela trädgårdsanläggningen ingår också i detta sammanhang.)

Till vänster: Två av de samtida villorna. Flera av villorna är ganska hårt renoverade, men deras nationalromantiska ursprung är läsbart.

Villan, trädgårdsanläggningen och ekonomibyggnaderna är ett funktionellt sammanhang

SAMMANHANG MELLAN BYGGNADER

Historiska sammanhang

Viktiga historiska sammanhang finns dels mellan de stora sommarvillorna ut mot viken "Kilen", och dels mellan "Gläntan", ekonomibyggnaderna och trädgårdsanläggningen. Det är viktigt att dessa sammanhang värnas. De är ryggraden i miljön.

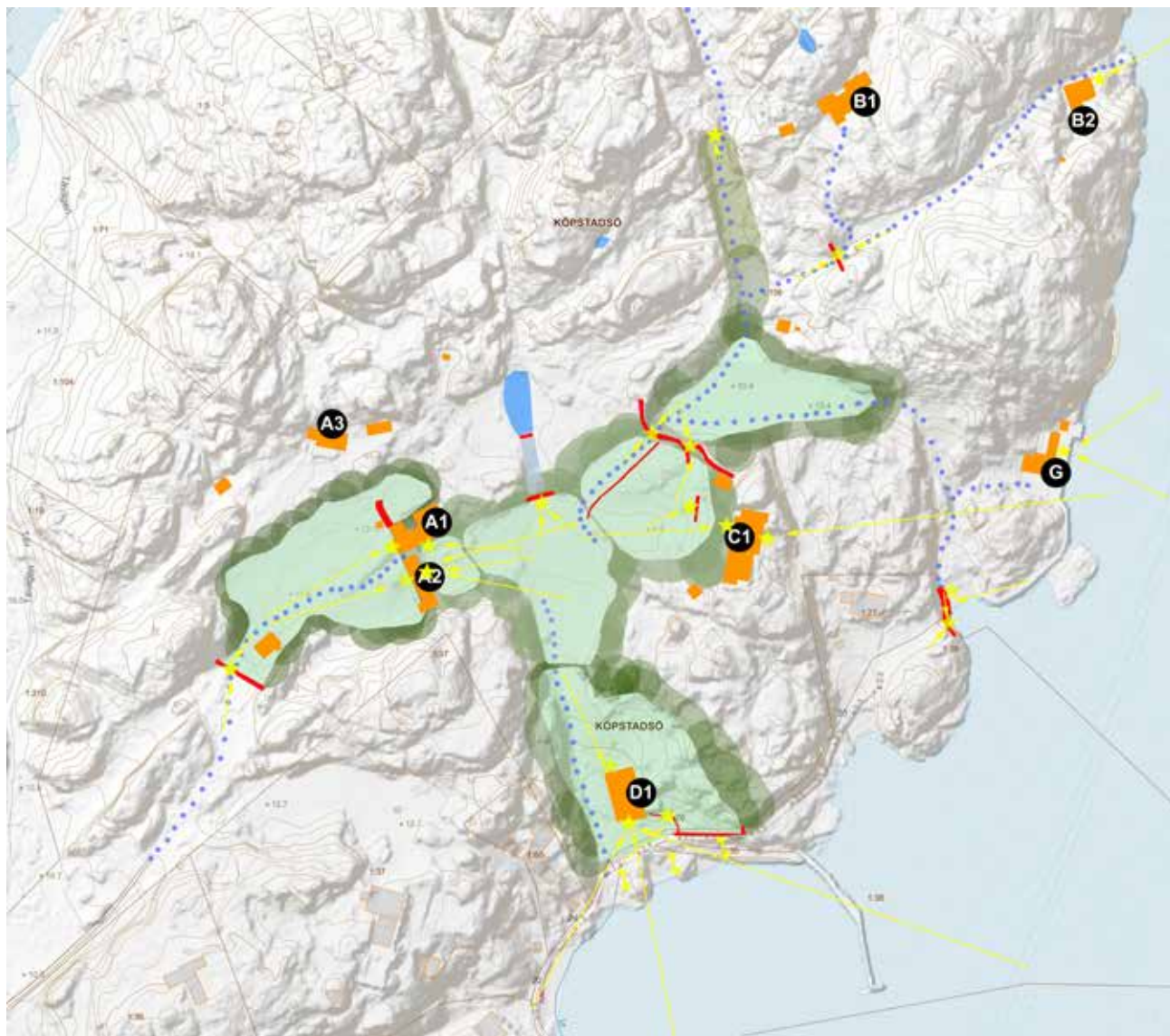
Om man förhåller sig till den ursprungliga strukturen och dess rumsligheter när man planerar för tillskott så är det lättare att nå till en bra helhetsverkan.

Sammanhanget mellan sommarvillorna berättar om den tid då välbärgade göteborgare skapade sig ett hälsosamt ö-boende sommartid, där det

kunde njuta välgörande havsluft och salta bad.

Det var det mest moderna sättet att tillbringa sommaren kring sekelskiftet 1900.

Sammanhangen inom anläggningen är mer funktionell, då man ju faktiskt inte ser mellan byggnaderna eller ens genom hela trädgården på en gång. Men det är en viktig berättelse att värna, att det skapades en hel liten lantgård för sommarbruk, komplett med odlingar, fruktträdgård och djur.

Gula stjärnor är objekt eller vyer som är blickfång på kort eller långt avstånd. De gula pilarna ger en indikation om vilka vyer som är mest väsentliga.

I övrigt är markeringarna desamma som i övriga kartor, grönt för trädgårdsrum med influensområde, orange byggnader med etiketter, blå ytor är vatten, blå prickar är stråk, röda markeringar är murar och stenarbete.

BLICKFÅNG, VYER OCH FRONTER

”Paradiset” innehåller viktiga vyer och blickfång både inom anläggningen och från omgivningen mot synliga delar längs kusten.

Redovisningen ger en indikation, om man tror att påverkan kan komma att ske så bör en närmare studie göras.

Vyer från och längs vattnet

Den viktigaste vyn är mot sommarvillan Gläntan, där den ligger som en av en rad påkostade nationalromantiska villor med trädgårdar på norra sidan om viken ”Kilen”. Viktigt i den vyn är att sikten från och mot villan är fri, den är tänkt att ligga med vattnet direkt framför. Man ser även stenarbeten i hägnader och stödmurar i trädgården, särskilt om man rör sig på närmare håll.

Längs strandpromenaden lägger man särskilt märke till den smidda grind som står i fastighetsgränsen nära den lilla båtplats/strand som finns på fastigheten. Mellan grinden och stranden finns en stenskodd krökt ramp. Rampen och grinden är en vacker bild.

Badhuset är ett tidstypiskt bygge från 1965 som har fina kvaliteter. Det står på den kaj som byggdes för att kunna lägga till pråmar med jord till

trädgårdsanläggningen. Sammantaget blir det en fin bild från vattnet.

Den f.d. militärbyggnaden är ändamålsenligt diskret i sin utformning och står ovanför en gammal kaj i betong. Den är en rest från kalla kriget och hör samman med många andra militärinstallationer i skärgården.

Man kan också ana Fribergers fritidshus ur några vinklar från vattnet och strandpromenaden.

Vyer och blickfång inne i trädgården

Vyerna mot de fyra utpekade värdefulla byggnaderna inne i parken är viktiga att hålla öppna.

Murarna med passager är också viktiga vyer. Stenarbetet är generellt viktigt för karaktären på trädgården.

Vyn mot dämmet som avslutar den stora dammen mot trädgården, och den välvda jordkällaren i östra delen är också värdefulla blickfång.

I änden på den dalgång som löper norrut från ängen finns en inskription från grundarnas barn där de tackar sina föräldrar för ”Paradiset på Kössö”. Det är en viktig plats i anläggningens historia.

På motstående sida: Grinden och den stensatta rampen, och Gläntan från vattnet.

På denna sida: Inskription i berget där barnen Tellander tackar föräldrarna för ”Paradiset på Kössö”

Överst: Ett altangolv i exponerat läge har anpassats till berget.

Mitten: Om- och tillbyggnader har ändrat funktionerna på ladugården och ladan, men de är fortfarande begripliga som nationalromantiska ekonomibyggnader.

Nederst: Två exempel på hur trappor nästan blir ett med berget.

Ovan: Två vyer av fritidshuset på berget där man ser hur det tar stöd i klippan bakom och hur grunden tar upp nivåerskillnaden.

Till höger: En trappa i en låg stödmur.

GODA EXEMPEL

Fritidshuset på berget

Ett bra exempel på ett tillskott som anpassats till miljön är fritidshuset på berget. Det är uppbyggt av flera mindre volymer, förskjutna i förhållande till varandra. Formen följer berget som det står framför. Man kan notera att ingen del av huset sticker upp när man passerar området till havs.

Det har ljusmålade träfasader och står på en sockel, i huvudsak av natursten, som tar upp nivåerskillnaderna på tomten. En altan finns uppe på berget, ett diskret och inpassat trädäck utan räcken. Vid huset finns också bland annat en sittplats med ett litet stenbord som passats in i en bergsskrev.

Trappor och stödmurar

Trapporna inom området är alla fint insmugna i miljön. De är ofta byggda i skrevor eller följer naturliga former i landskapet. De bidrar med mer än funktion.

Stenarbeten i granit, som är naturligt förekommande på platsen, har goda möjligheter att passa bra in i Paradiset. Murar och stenarbeten är också starkt karaktäristiska i miljön. De äldre stenarbetena är utförda med hög hantverksmässigt standard.

KÄLLOR

Tryckta källor

- Fredberg, CRA, Det gamla Göteborg, del 3, Södra skärgården.
- Hugo, Claes, Köpstadsö - badgästön: om fok och hus, om båtar och sällskapsliv och annat på Kössö, 1800-tal till nutid. 2003
- Södra skärgården. Planeringsförutsättningar - en studie. Stadsbyggnadskontoret, översiktsplaneavdelningen, november 2008
- Wallin, Stig och Widén Lennart, Bevaringsplan för Köpstadsö - planalternativ, Byggeforskningsrådet, rapport R165:1980
- Westerlind, Ann Mari, Kustorter i Göteborgs och Bohus län, Bebyggelsens tillväxt och framtid, Byggeforskningsrådet rapport T3:1983S

Muntliga källor:

- Informant, Lotta Wallér, platsbesök 2020-09-24

Arkiv:

Lantmäteristyrelsens arkiv, Styrso socken:

- Köpstadsö nr 1, 1781, lms-N112-9:1 <https://arkivkopia.se/sak/lms-N112-9:1>
- Köpstadsö nr 1, 1883, lms-N112-9:2 <https://arkivkopia.se/sak/lms-N112-9:2>

Övriga källor:

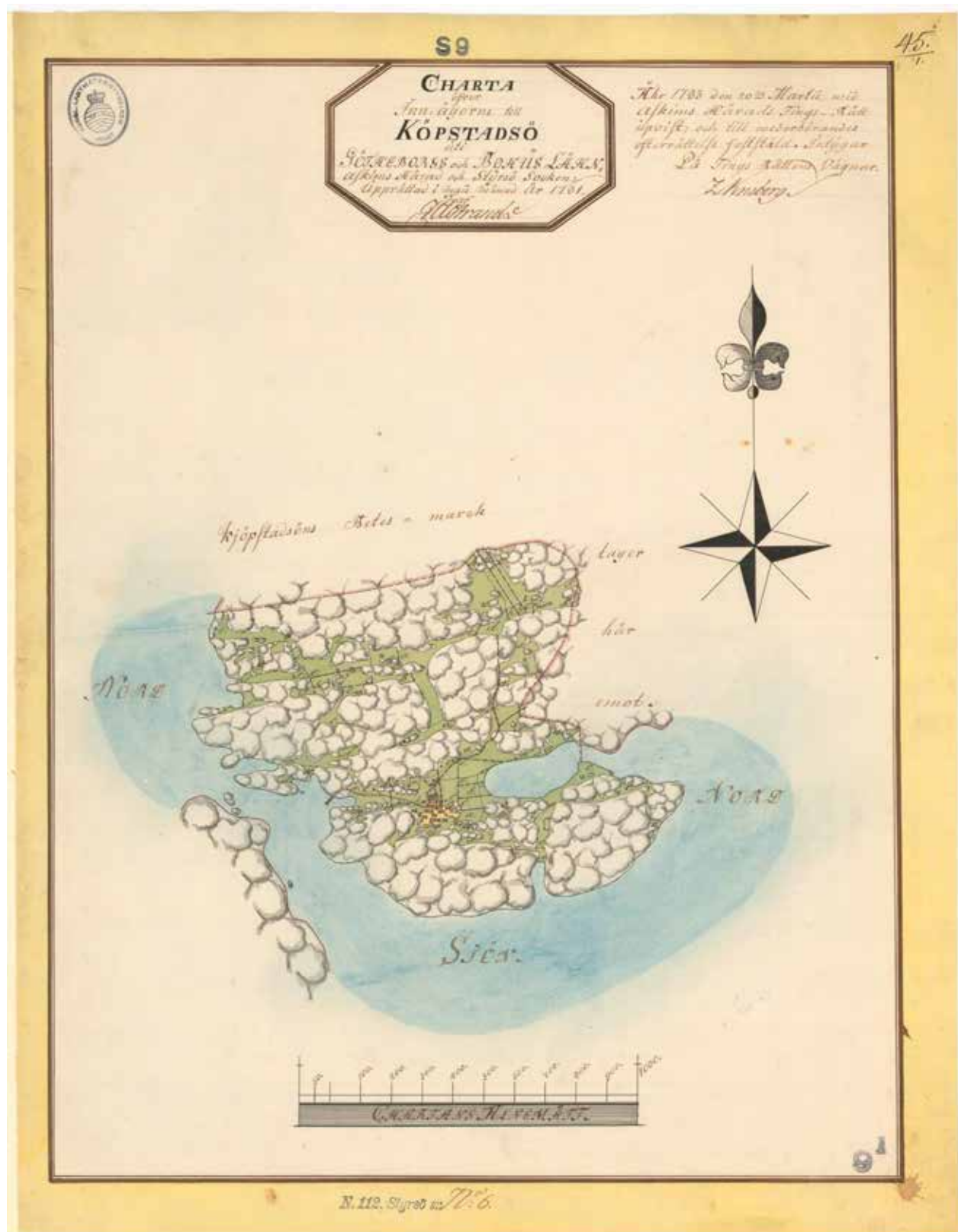
- Planbeskrivning, Detaljplan för Fritidsbebyggelse på fastigheten Köpstadsö 1:156 inom stadsdelen Styrso i Göteborg, besökt 2020-09-11: [http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/2b16f39ad2b2f6fec1258186003bf44e/\\$FILE/02%20Planbeskrivning.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/Intraservice/Namndhandlingar/SamrumPortal.nsf/93ec9160f537fa30c12572aa004b6c1a/2b16f39ad2b2f6fec1258186003bf44e/$FILE/02%20Planbeskrivning.pdf)
- "Livet på Väst kustens badorter", artikel på Bohusläns museums hemsida, 2020-09-11 <https://www.bohuslansmuseum.se/samlingar-och-historia/livet-pa-vastkustens-badorter/>
- "Öbergskan i pressen", artikel på Styrso hembygdsförenings hemsida, 2020-09-11 <https://www.hembygd.se/styrso/artiklar/obergskan-i-pressen>
- Om Gustav Tellander, Wikipediaartikel läst 2020-09-11: https://sv.wikipedia.org/wiki/Gunnar_Tellander
- Om Tellander, familjens boende och båten Thelma/Gladan: http://www.thelma1916.se/empty_27.html
Om sällskapet Arbores: "Arbores - förening med traditioner" på Styrso sockens hembygdsförenings hemsida, besökt 2020-09-11: <https://www.hembygd.se/styrso/page/4305>

Bildkällor:

- Vykort Lugnet Köpstadsö: <https://digitaltmuseum.org/011014335054/tryckt-text-pa-kortet-kopstadso-lugnet-forlag-edvin-sterner-goteborg>
- Bild Gunnar Tellander 1917 ombord på Thelma (Gladan): CC Av Tellanderska släktföreningen - Eget arbete, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=30351112>
- Sommargäster på Styrso, samt bild på Stjärnvik på Vargö, Göteborgs stadsmuseums arkiv, kopia på Styrso Hembygdsförbunds hemsida <https://www.hembygd.se/styrso/page/4244>

BILDBILAGA

Lördagen den 29 Juni.

N:o 26.

9:de årgången 1889.

(GLUNTEN).

Skämttidning med "Gubbar".

Förläggare:
Den roliga publiken.

"Skratta mina barn och vänner".

Ansvarig utgivare:
"Kurre" sjelf.

Pris: helt år 3 kr., halft år med 1. 75 och fjerdels år med 1 kr. Lösnummer 10 öre.

itt och datt.

På "Kössö."

På Köpstadso der bor jag nu,
Jag der har hyrt en liten stuga,
Den ön i alla kämmen ju —
Det är en ö som heter duga.

På ön ner i en stilla dal
Der ligga stugor uti klunga
Och der bo gästerns hundrat,
Om man skall räkna med de unga.

Visst vägen från vår ångbåtsbro
Ej någon kungsväg bör få keta,
Men den som lagat våra sko
Bör leva också, kan man veta.

Vid hvarje stuga fins grön plan
Och jag — jag har en trädgård
erisam.

Vi vatten slippa ta från sta'n:
Vi ha en väldig brunn gemensam.

Fastän vi bo rätt packade,
Vi prata sällan vid skvarannans
I säckar ta från sta'n vi ve'
Mjolk fås för sexton skilling kannan.

Jag har en bergknalt, som jag får
Mig lägga på, ifall jag önskar,
Och fast det regnat skralt i år,
Så tror jag sjelfva berget grönskar.

Jag ingen flaggstång lyckats få
Och ingen flagga har jag håller,
Men på min knalt se'n 82
En rostig flöjel gnor och gnäller.

Potatisland det fins på ön
Och plommonträd, kan ni väl tänka!
Och vår värdinna bakar brön,
Har fyra pojkar och är enka.

En granne spelar orgel bra,
Flöjtblåsare om qvällen höras.
Och gossar pussa flickorna,
Men ej så att af smäll'n vi störas.

Om kracketplatser är här godt,
På skulane eljest ingen sinnes;
Vi fiskat ha — men inget fått,
En sak som gått oss djupt till sinnes.

Vårt badbasin är ganska bra,
Men man har svårt att komma i der.
Ty ständigt bada damerna
Och herrarne på — mellantider!

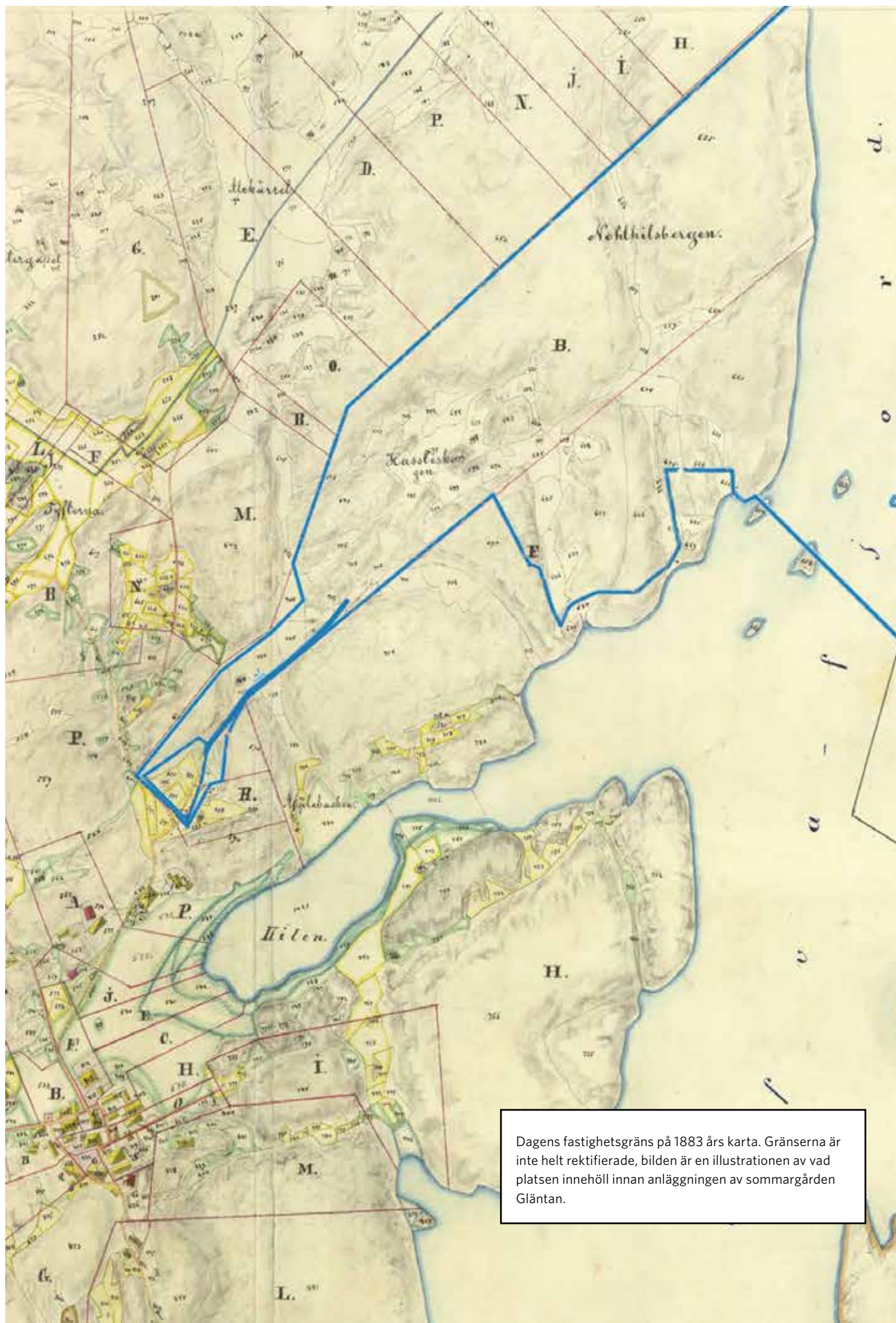
På ön fins ingen epigelock
Och inga kattekråk som jama,
Men höns det fins, en väldig flock,
Som äro rent idylliskt tama.

Restauration vi inte ha
Så som vår store granne Bratten,
Men ifrån sta'n vi «fylla» ta
Och koka sjelfva toddyratten.

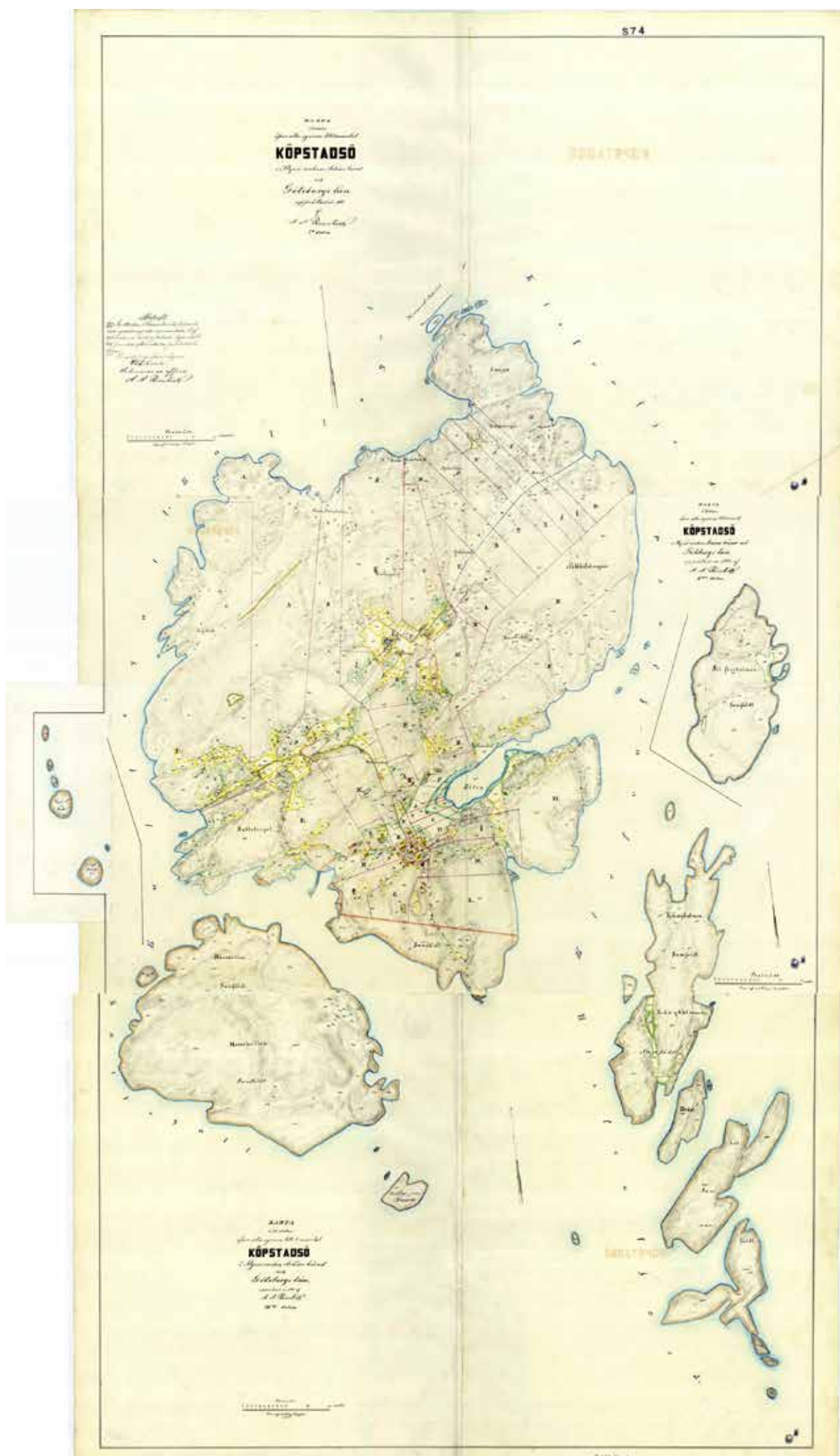
Och att vi äta riktigt godt,
Derför nog våra gummor borge,
Men någon gång jag tungt har fått
Från ångbåtsbryggan bära «korga».

Om du en dag dig vill förströ
Och se din gamle vän belåten,
Välkommen ut till Köpstadso —
Jag skall dig möta «ner vid båten»!

Kurre.

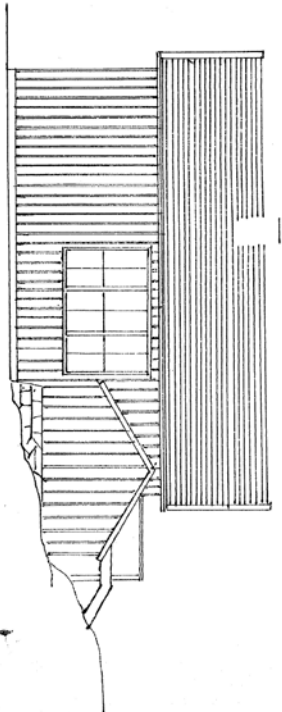

Dagens fastighetsgräns på 1883 års karta. Gränserna är inte helt rektifierade, bilden är en illustration av vad platsen innehöll innan anläggningen av sommargården Gläntan.

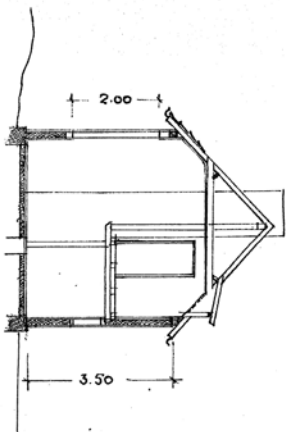

RITNING TILL EN OMBYGGNAD AV LADUGÅRD TILL ATELJÉ PÅ FRU GRETA TELLANDERS OMRÅDE PÅ KÖPSTADSO

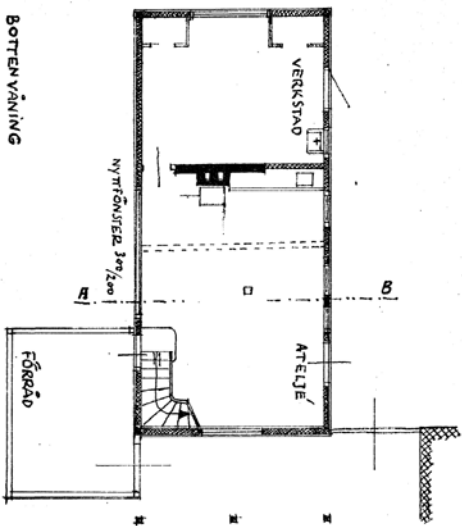
762890

FASAD MOT NORD

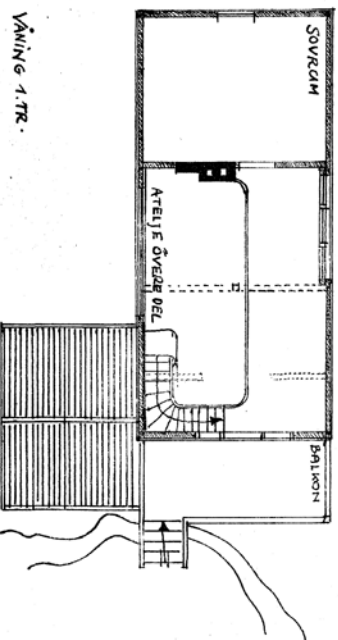

SEKTION

BOTTEN VÄNING

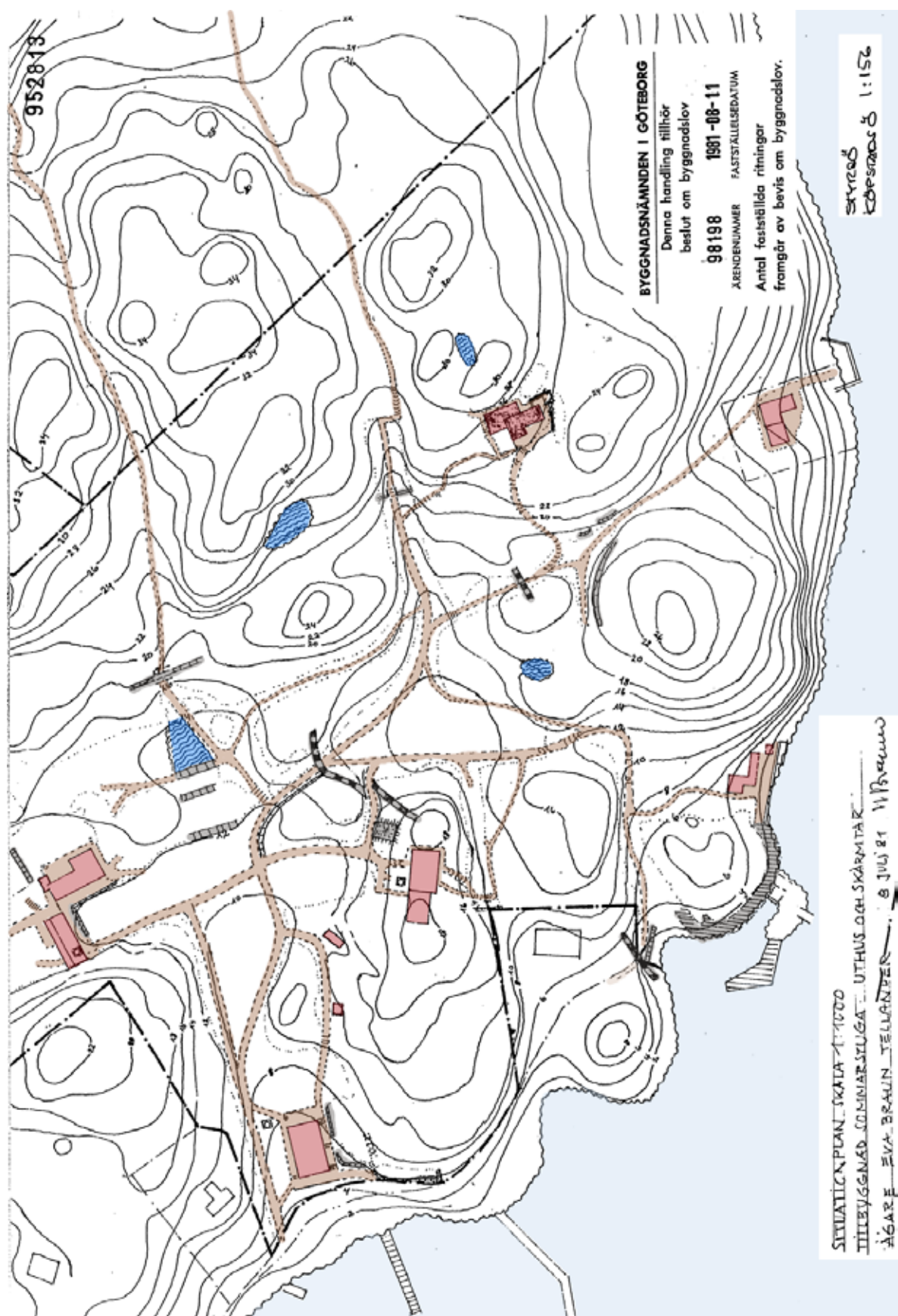
SKALA 1:100

VÄNING 1. TR.

GÖTEBORG 10.3.48

E. Persson

Situationsplan 1981, till ritningar av tillbyggnad av fritids-
huset på berget. Vägar, hus och vatten är kolorerade, det
är inte original.

KULTURMILJÖUNDERLAG: FRITIDSHUS PÅ KÖPSTADSÖ

Kulturmiljöunderlaget för Köpstadsö 1:156 är beställt av Stadsbyggnadskontoret i Göteborg och utfört av Göteborgs stadsmuseum under hösten 2020.

Behovet av ett kulturmiljöunderlag har uppkommit då Stadsbyggnadskontoret nu har återupptagit arbetet med en detaljplan för fritidshusbebyggelse på nordöstra Köpstadsö, även kallat Kössä. Underlaget hör samman med detaljplanen med dnr 0353/98 i byggnadsnämndens arkiv.

**GÖTEBORGS
STADSMUSEUM**

Göteborgs Stadsmuseum

Norra Hamngatan 12, se-411 14 Göteborg

Tel: +46 (0)31-368 36 00

stadsmuseum@kultur.goteborg.se